

Sadisme hos ekstreme psykopater

Ei undersøking av sadismens indre dynamikk i to kasus

Anders Iversen

Hovudoppgåve ved psykologisk institutt/samfunnsvitskapeleg fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

22/10/ 2014

Sadism in extreme psychopaths:
An investigation of the inner dynamics of sadism in two
cases

Anders Iversen

Copyright Anders Iversen

2014

Sadisme i ekstreme psykopater: Ei undersøking av motivasjon for å utføre ekstreme sadistiske handlingar.

Anders Iversen

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Forfattar: Anders Iversen

Tittel: Sadisme hos ekstreme psykopatar: ei undersøking av sadismens indre dynamikk i to kasus

Rettleiar: Erik Stänicke

Sammendrag

I denne oppgåva vert det sadistiske forsvaret til to ekstreme psykopatar undersøkt nøyare. Desse to psykopatane er Richard Kuklinski og David Parker Ray. Richard Kuklinski er ein leigemordar og David Parker Ray er ein seksuell sadist som har kidnappa og torturert mange kvinner.

Oppgåva er delt i tre. I den første delen går eg gjennom livshistoriene til dei to kasusene. Båe to har hatt vanskelege barndommar. Kuklinski vart utsatt for fysisk misshandling av båe foreldre og av venner på skulen. Ray var mykje aleine og blei mobba.

I del to tek eg for meg teoriar som eg meiner er relevant for å forstå dei to kasusa sine sadisme. For å gjere dette har eg tatt for meg narsissisme, psykopati og sadisme. I narsissismedelen diskuterer eg Kohut, Symmington og Kernberg og deira respektive teoriar. I psykopatidelen vert Kernberg, Meloy og Hare nemnt og det blir gitt ei kort oversikt over sentrale begrep i deira teoriar. I sadismedelen diskuterast både seksuell og ikkje-seksuell sadisme. I den seksuelle delen diskuterast teoretikarar som skriv om perversitet som Goldberg, Khan, De Masi, Meltzer, Stoller og Chasseguet-Smirgel. I delen om ikkje-seksuell sadisme vert Alford og Millon nemnt.

I del tre freister eg å diskutere sadismen ved å halde den opp imot dei to kasusa. Eg diskuterer kvifor all sadisme kan forståast som kommande frå ein felles faktor. Eg diskuterer også ulik motivasjon som kan tenkast å ligge bak sadismen. Det vert også trekt fram at impulsen til å gjere sadisme ikkje treng å vere sterk, viss motforestillingane er svake nok.

I konklusjonen trekkast det fram moglege nye ting ein kan studere kva gjeld sadisme. Det vert også diskutert korleis ein kan gjere bruk av eventuelle funn til å forstå sadistane betre og til å sette i gang praktiske forandringar til dømes i fengsla slik at dei vil nytte seg av ein annan tilknytningsstil der og kanskje også når dei kjem ut av fengsla. Ein tilknytningsstil som kanskje tillet mindre grad av sadisme og større grad av sårbarheit.

1 Forord

Det har vore ein lang og hard prosess med å skrive hovudfagsoppgåve, men det har også vore gøy. Heilt sidan eg på ungdomsskulen las *American Psycho* av Bret Easton Ellis har eg vore bergteken av slemme, sjølvoppteke menneske. Så lenge eg har kunne stått på avstand og betrakta desse menneska og lese om dei har dei alltid utøvd ei stor tiltrekning på meg. Difor var det svært hyggeleg når eg kunne få moglegheita til å dedikere mange, mange timar på å fordjupe meg i litteratur om slike menneska. Sjølv om hovudoppgåva har vart veldig lenge, lengre enn noko anna akademisk prosjekt eg har gitt meg ut på, så har interessa og fascinasjonen for å forstå desse menneska halde seg høg heile vegen. Dette skyldast kanskje min tanke om at dette er sentralt for å forstå menneska. Desse menneska representerer nemleg vår eigen ondskap og brutalitet. Den einaste forskjellen er at dei har denne ondskapen i ein meir destillert form, medan vi andre har den i ei meir utvanna form. Å sjå og lese om desse menneska er som å sjå på ei alternativ utgåve av seg sjølv, den utgåva vi ville ha blitt viss vi fekk dårlege gener og ein forferdeleg barndom. Dette inngir meg med ein skrekkblanda fryd, ei kjensle av det uhyggelege som Freud ville ha sagt. Samtidig som det er så mykje som skil oss ifrå dei, er det også veldig lite som skil oss ifrå dei. Dei er nesten heilt som oss, berre meir ekstreme, og det er tilfellet og lagnaden som har gjort dei slik.

Så over til noko langt hyggelegare. Eg ønskjer å takke dei som har hjulpe meg med denne oppgåva. Først og framst har min rettleiar Erik Stänicke vore til uvurderleg hjelp. Han har vore ein empatisk og varm støttespelar som alltid har utvist ein ganske stor tru på mitt prosjekt. Andre personar som har vist tru på mitt prosjekt har vore min mor og min far. Eg skylder dei stor takk for aldri å ha satt spørsmålsteikn ved deira sons store fascinasjon for perverterte menneske. Min far skal ha spesiell takk for å ha lese korrektur og min mor skal ha takk for alltid å ha hatt open telefonlinje og for stadig vekk å ha ytra sin beundring over å ha ein son som klarte å kome seg på skulen på laurdagar og søndagar. Min søster har vore ein støttespelar gjennom å ha spandert middag på meg i denne siste og vanskelege perioden av hovudoppgåveinnspurten.

Vidare vil eg takke Anne-Kari Torgdalsbøen som gav meg ny tru på meg sjølv og eigen viktigheit i byrjinga av studiet. Ho blåste liv i grandiositeten glør, noko som var sterkt etterlengta etter mange vonde år med sosiologistudiets regnskyld av påtvungen og klam audmjukskap. Ingenting varmar så godt som å høyre at ein utgjør eliten blant norsk ungdom.

Så vil eg takke Jon T. Monsen som har vore flink til å gi meg livsvisdom og til å gi meg ei kort innføring i hans relativt geniale modell affektintegrasjonsmodellen. Framleis kan eg

høyre hans kloke ord: «Det er jo så mye enklere her i livet bare å tørre innrømme at man er alminnelig. Da får man det jo så mye bedre kontakt med seg selv og andre.»

To personer eg vil rette ein liten takk til er Ruth Wilkensen og Torleif Storaas. Ruth tvang meg til å bruke Endnote til tross for min enorme indre motstand. Torleif gav meg hjelp i nødens stund med å forstå Endnote.

Til slutt, heilt til slutt, vil eg takke studiet, instituttet og alle skattebetalarane som har finansiert utdanninga mi. Utan dykk hadde eg ikkje blitt den eg er i dag med moglegheita til å hjelpe.

Med det takkar eg for meg og krysser fingrane for at eg står.

Anders Iversen,

Ein tidleg søndag i ein mørk lesesal på psykologisk institutt.

Innholdsliste

1	Forord.....	5
2	Innleiing.....	8
2.1	Inndeling av oppgåva	9
3	Metode.....	10
3.1	Richard Kuklinski.....	11
3.2	David Parker Ray.....	12
3.3	Oppsummering.....	13
4	Kasusa.....	14
4.1	David Parker Ray	14
4.1.1	Oppvekst	14
4.1.2	VENNER.....	14
4.1.3	Familie	15
4.1.4	Arbeid.....	16
4.1.5	Vald	16
4.2	Richard Kuklinski.....	17
4.2.1	Oppvekst	17
4.2.2	Venner.....	17
4.2.3	Familie	18
4.2.4	Arbeid.....	19
4.2.5	Vald	20
5	Teoriane.....	21
5.1	Narsissisme.....	21
5.1.1	Freud og narsissismen	21
5.1.2	Inndelingar.....	22
5.1.3	Grandiositet.....	23
5.1.4	Skam	24
5.1.5	Narsissisme og psykopati	25
5.2	Psykopati.....	26
5.2.1	Inndelingar.....	27
5.2.2	Kernberg og Meloy.....	28
5.2.3	Manglande superegofunksjon.....	29
5.2.4	Forsvarsverk	30
5.2.5	Tilknytning.....	32
5.3	Sadisme	34
5.3.1	Seksuell sadisme.....	34
5.3.2	Ikkje-seksuell sadism.....	37
6	Teori og kasus.....	41
6.1	Narsissisme og psykopati	41
6.2	Sadisme	42
6.2.1	Undersøking om alle sadistiske former eigentleg er ein felles sadisme.....	43
6.2.2	Krefter og motkrefter til sadistisk åtferd	46
6.2.3	Krefter som motiverer til sadisme	47
6.2.4	Motkrefter til sadistisk åtferd	55
6.3	Konklusjon.....	56
7	Kjelder	59

2 Innleiing

Denne oppgåva skal dreie seg om motivasjonen for sadisme i to ekstreme psykopater. Definisjonen for sadisme er det å få nyting og glede gjennom å plage eller vere grusam mot nokon, spesielt i seksuelle samanhengar (Mirriam-Webster Online Dictionary). Og definisjonen for psykopati er mental forstyrning prega av egosentrisitet og antisosial åtferd. Antisosial åtferd definerast som uvennleg, valdeleg og skadeleg åtferd mot andre menneske (Mirriam-Webster Online Dictionary).

I filmverda og i dokumentarverda så kan det verke som om desse to gruppene behandlast ganske ulikt. Psykopatane blir delvis idealisert og mystifisert medan sadistene vert sett på som perverse og skremmande. Psykopatane derimot er også skremmande, men det er også ein slags fascinasjon for dei. Både journalistar og fagfolk har peikt på dette. Vi ser dette i i filmar som *James Bond*, *Desperados*, *Hitmen* og *Dexter* for berre å nemne nokre filmar der vi ser at den kalde mordaren som drep utan empati og utan nyting, blir portrettert som fascinerande, kjekk og maskuline. Desse menneska er kanskje ikkje direkte lykkelege, men dei er sjarmerande og utøver ein stor tiltrekning på kvinner. Det er vanskeleg å seie at dei blir framstilt som taparar.

Sadistane derimot blir sjeldnare framstilt. I *The Maratonman* vert ein mann skildra som har sterke sadistiske trekk. Men denne mannen blir på ingen måte heroisert. Han blir kanskje tvert imot skildra som feig og sjuk. Hannibal kan også sjåast på som ein mann med klare sadistiske trekk.

Det kan verke som om sadisme er meir tabu. Dette til tross for at ulike former for sadisme hyppig manifesterer seg i dagleglivet. Nokon kallar dette kvardagssadisme og andre kallar dette skadefryd. I det relativt opne Internettssamfunnet ser vi prov på dette i ulike Youtube-klipp der ein filmar menneske som er djupt fortvilte, ulykkelege, som dummer seg, blir banka opp eller som skader seg stygt. Ein ting er å ta opptak av dette å legge ut dette på Internett det er det jo eit avgrensa tal menneske som gjer det, ein annan ting er det høge talet på menneske som klikker seg inn for å sjå desse videoane. Det kan dermed verke som om ein viss form for mild sadisme er relativt utbreidd blant folk. Mange folk har derimot vanskar med å vedstå seg dette.

I det grovare segmentet på meir spesielle sider ser du også folk som har blitt skadd i krig og som har blitt torturert. Også desse sidene ser ut til å dekke eit behov i ein viss del av befolkninga.

Men kva er det eigentleg som motiverer oss til å finne glede i andre si liding ? Og kva er det som motiverer oss til å påføre andre liding ?

Det er desse to spørsmåla eg vil freiste å skildre i denne oppgåva. For å gjere dette har eg tatt utgangspunkt i to relativt forskjellige psykopatar. Richard Kuklinski var ein svært erfaren leigemordar som skal ha drepe ein plass mellom 100 og 200 menneske (Ginsberg, 2004). David Parker Ray var derimot ein seksuell sadist som bortførte, torturerte og valdtok kvinner. Han er også misstenkt for å ha drepe 100 kvinner, men han blei aldri dømt for dette, og døde før ein kunne undersøke dette nærare (Sparks, 2007).

Fordelene ved å ta utgangspunkt i Richard Kuklinsky er at det eksisterer ein grundig dokumentar om han der han vert intervju av rettspsykiater Park Dietz (Ginsberg, 2004). Denne dokumentaren tek for seg både barndom, ungdom, hans yrkesaktive periode og perioden etter at han vart fengsla. På bakgrunn av dette vonar eg å ha tilstrekkeleg informasjon til å kunne danne meg eit rimeleg nyansert og sannferdig bilete av ein person med diagnosen psykopati.

Når det gjeld David Parker Ray har eg valt å skrive om han fordi eg ønskjer å kunne kontrastere Richard Kuklinskis tilsynelatande ikkje-seksuelle instrumentelle aggresjon med David Parker Rays seksuelle sadisme. Det eksisterer ikkje grundige intervju av David Parker Ray. Det eksisterer derimot mange grundige bøker om han (Blundell, 2001; Glatt, 2002; Fielder, 2003; Sparks, 2007) i tillegg til eit kort intervju (KOB 4, 2001).

2.1 Inndeling av oppgåva

I oppgåva har eg valt å operere med tre hovuddelar. Første del er ei gjennomgang av livshistoria til dei to kasusa. Dette blir gjort for å skape kontekst til dei vidare drøftingane som kjem i tredje del. Andre del inneheld ei innføring i dei ulike teoriane rundt narsissisme, psykopati og sadisme. Mange kjente teoretikarar oppfattar nemleg sadisme som ein narsissistisk forstyrring (Goldberg, 1995; Kernberg, 1984; Khan, 1979; Kohut, 2001). Det er med bakgrun i dette at eg har valt å gå relativt grundig igjennom desse teoriane. Det er min tanke at det er vanskeleg å forstå sadisme, utan samtidig å ha ei grundig forståing for psykopati og narsissisme. I den tredje delen vil eg diskutere teori opp imot dei to kasusa. Her vil eg mellom anna diskutere forholdet mellom instrumentell vald og sadistisk vald, og peike på krefter og motkrefter i forhold til det å utføre sadistiske handlingar på andre menneske. I konklusjonen søker ein å sette dette i ein litt større samfunnsmessig og praktisk samanheng.

3 Metode

Dette er ei teoretisk oppgåve der eg vil nyttige meg av to kasus henta frå røynda for å belyse dei sadistiske forsvarsmekanismene hos to psykopatar. Dette byr på fleire utfordringar.

For det første må det vere klart at utifrå desse to menneska kan ein ikkje generalisere til alle psykopatar. Ein kan i enda mindre grad generalisere til alle menneske og seie at det nødvendigvis er slik at forsvara ein finn i desse to menneska også er forsvara ein finn hos normalbefolkninga.

Alexander George og Andrew Bennett (2005) har peikt på at fordelene ved kasus-studier er den konseptuelle validiteten. Dette inneberer at ein får målt konteksten til det studerte subjektet mykje meir i djubnaden enn om ein brukte eit kvantitativt studie. I det kvantitative studiet kan ein risikere å måtte strekke begrepet mykje lengre for å passe til respondentene, dette unngår ein ved å velje kasus-studie. Kasus-studier høver seg også spesielt bra for å kartlegge meir komplekse årsakssamanhengar. Dette vil vere relevant når vi studerer korleis to menneske ender opp med å gjere så mange ugjerningar. For her er det svært sannsynleg at det er fleire enn ein årsak som skapte dette resultatet. Ein annan fordel dei nemner er kasus-studias emne til å generere nye hypoteser (2005). Dette kan gjerast ved at ein kan fokusere på dei ekstreme avvika i staden for å fokusere på generelle trendar i større utval.

Stanley B. Messer (2007) peikar på elementer psykoanalytiske kasus-studier kan implementere for å heve standarden. Hans første poeng er viktigheita av å skilje mellom data du får og dine eigne tolkningar. Hans andre poeng er faren for confirmation bias, dvs at forskaren plukkar ut data som stadfestar hans eigen teori. Det tredje poenget er at datamaterialet bør vere såpass rikt at alternative tolkningar også skal kunne trekkast. Når datamaterialet er rikt nok vil det lettare kunne føre til at ein finn ei tolkning som passer data, istadenfor å finne data som passer ein allereie bestemt teoretisk posisjon (Messer, 2007).

Eg har freista å leve opp til desse kriteria ved å nyttiggjere meg av eit så stort kjeldemateriale som eg kom over. I diskusjonsdelen om sadisme har eg freista å diskutere ulike teoriar og om dei passer med datamaterialet. Eg har også diskutert fleire teoriar. Såleis har eg freista å ikkje berre stadfeste min eigne teoriar, men også å la datamaterialet bestemme kva slags teori som passa best. Endeleg er det sjølvsagt ikkje til å stikke under ein stol at radikalt annleise forklaringar på sadisme også er moglege. Dette ville ha inkludert meir kognitive teoriar eller nevrobiologiske teoriar om kva som nevroanatomiske og fysiologiske

skil sadistiske psykopatar ifrå normalbefolkninga. Det er min tanke at ingen av desse utelukkar kvarandre og at eg berre har presentert eit par av mange moglege teoriar.

Kva gjeld teoriar og tolkningar hadde det ideelle kanskje vore å konfrontert dei to kasusa med mine respektive tolkningar og teoriar og så kunne dei ha gitt tilbakemelding. Dette er umogleg sidan dei to kasusa no er døde. Risikoen er då at det oppstår eit slags tolkningshierarki der det blir vanskeleg å skilje gode tolkingar frå mindre gode tolkningar. Fredrik Engelstad (1992) har forsøkt å bøte på dette problemet ved å operere med tre kriteriar for kva som skal til for å heve kvaliteten i studiar av litteratur. Underteikna tenker at mine kjelder også kan minne om litteratur all den tid dei ikkje har moglegheita til å gi tilbakemelding til meg og også i likskap med litteraturen opnar opp for eit veldig stort tolkningsmangfold. Engelstad operer med sine tre kriterier om konsistens, økonomi og psykologisk relevans (Engelstad, 1992).

Konsistens inneberer at det er flest mogleg punkter i teksten som bekrefter den tolkninga ein legg fram. Økonomi siktar til at den gode eller beste tolkning er den som treng færrest mogleg tilleggspremisser. Det tredje prinsippet er å tanken om at viss materialet skal ha ein psykologisk tolkning må det vere slik at det nesten ville ha vore unaturleg å ikkje kome med ein slik tolkning (Engelstad, 1992). Underteikna har søkt å leve opp til desse kriteria ved å trekke mine konklusjonar frå så mange kjelder som mogleg, og ved å freiste å redusere talet på tilleggspremissar og ved å trekke mine konklusjonar frå eit så breitt grunnlag som mogleg. Og når det gjeld psykologien og psykodynamiske teoriar meiner eg dette verkeleg kan kaste nytt lys over vår forståing av psykopatar og sadisme. I psykodynamisk tankegong vil det alltid vere ei spenning mellom ønsket om å ta på alvor informantens eigne ord og tanken om at informanten sannsynlegvis ikkje alltid er seg bevisst sine inste motiv. Underteikna har forsøkt å ta imøtegå desse tre kriteria ved å ha mange diskusjonar der eg så ofte som råd er tek innover meg kasusa sine eigne ord, samtidig som eg freister å sjå om eg kan sjå enda litt lengre ved hjelp av psykodynamiske teoriar.

3.1 Richard Kuklinski

Med tanke på Richard Kuklinski har eg basert meg på ein dokumentar og på avisintervju gjort med eks-kone hans. I samband med dokumentaren vil det vere avgrensingar knytt til utsenga til Kuklinski. 1a) Har Kuklinski ein adekvat forståing av kva han tenkte, følte og intenderte i fortida og i notida. 1b) Kan det vere at Kuklinski held tilbake informasjon eller legg til ting som ikkje har skjedd i røynda. 1c) Det kan vere at Kuklinski

ikkje ønskjer å vise svake sider av frykt for at hans medfanger kan utnytte hans svakheit. Følgjeleg kan dette føre til at han føreheld seg meir usårbar enn han ville ha gjort viss han hadde følt seg tryggare. 2) Kan det vere at intervjuaren ikkje har stilt gode nok spørsmål slik at ein ikkje får eit fullverdig bilete av Kuklinski.

I samband med 1b) fortel til dømes Kuklinski i videoen at han på forespørsel frå arbeidsgivar seier seg villig til å torturere ofra ved å legge dei i ei grotte til dei blei spist levande av rottene som var der (Ginsberg, 2004). Han skal også ha tatt videoopptak av dette. I samband med føreliggande hovudoppgåve kontakta eg professor i rettspsykologi ved DeSales Universitet Katherine Ramsland. Ho har utgitt 21 bøker mellom anna *The Forensic Science of CSI* (2001), *The Human Predator: A Historical Chronicle of Serial Murder and Forensic Investigation* (2007) og *The Criminal Mind: A Writer's Guide to Forensic Psychology* (2012). Ho fortalte at ifølgje hennar kjelder i politiet har Kuklinski aldri torturert nokon på denne måten (facebook – chat, 22. September 2014).

Dei same usikkerheitsmomenta melder seg også i samband med kona sine utsegn. Det er vanskeleg å vite heilt sikkert kva av det ho seier som er sant og kva det er ho seier som kan vere usant. Det kan til dømast vere at ho i visse stunder ønskjer å demonisere Kuklinski, medan ho andre gonger ønskjer å romantisere han. Ein ting er i alle fall sikkert og det er at ho presenterer ganske ulike haldningar i forhold til ektemannen i dokumentaren (Ginsberg, 2004) og i seinare intervju gjort etter at han døde (Higginbotham, 2013).

Det ein derimot får er personane sine synspunkt, deira forteljing og eit inntrykk av kven dei er, eller i alle fall kven dei ønskjer å framstille seg som. Dette er også nyttig informasjon, sjølv om ein stundom skulle ønskje at ein nøyaktig kunne skilje mellom kva som var deira ønsketekning og kva som verkeleg har skjedd i den ytre verda. I samband med Kuklinski er det usikkert om han har utført denne torturen i grotta. Men om det ikkje er tilfelle, så viser det at han er villig til å fortelje dei mest morbide historiene for å gi eit spesielt inntrykk av seg sjølv.

3.2 David Parker Ray

I samband med David Parker Ray har eg nesten utelukkande brukt bøkene *Slow Death* av Jim Fielder (2003), *Consequences: The Criminal Case of David Parker Ray* av J.E. Sparks (2007) og *Cries in the desert* av John Glatt (2010). Bøkene baserer seg på vitneutsegn frå Rays offer, hans familie og frå politiet som har vore i kontakt med enten han eller som har vore på åstaden for dei kriminelle gjerningane. Forfattarane har også vore tilstade under

rettssakene og observert Rays åtfærd og hans innlegg i tillegg til at dei har høyrte på intervju han gjorde i media.

Eg har ingen garanti for at det dei seier er sant. Det eg har gjort er lese dei tre bøkene og så utelate ting som motstrider kvarandre i dei ulike bøkene. Men dei tre bøkene gir i liten grad uttrykk for avvikande opplysningar. Det eg også har gjort er å undersøke Internett generelt, og Amazon-lesarar sine bokmeldingar for dei tre bøkene. Her finn eg ingen klagar om at nokon av dei tre bøkene har vridt på sanninga eller utelate viktig informasjon.

David Parker Ray skal ha laga eit lydband som han spelte av for sine offer før han byrja å torturere dei (Glatt, 2010). Det har ikkje lykkast meg å finne transkripsjonen av dette lydbandet i nokon av dei tre bøkene. Derimot har eg på ei heimeside på nettet (DK, 2012) funnet det som blir hevda å vere dei autentiske transkripsjonane av Rays lydband. Eg har søkt å ta kontakt med ein forfattar og tidlegare FBI profiler, Mary Ellen O'Toole, for å spørje om ho kunne verifisere transkripsjonen som eg hadde funnet (Mary Ellen O'Toole, Alisa Bowman, Mary Ellen O'Toole, 2011). Ho har dessverre ikkje svara på min email. Professor Kathrine Ramsland som skal ha sett dei autentiske lydopptaka meinte at dette definitivt liknar på det han sa, men at ho ikkje kan seie med sikkerheit om heile transkripsjonen er autentisk (Facebook-chat, 22. September 2014).

3.3 Oppsummering

Det ideelle ville kanskje ha vore viss eg sjølv kunne ha intervju dei to kasusa. På den måten kunne eg ha stilt han alle spørsmåla som var relevant for oppgåva mi. I tillegg kunne eg kanskje i større grad ha fått ei kjensle av korleis mitt nærvær påverka den andre, og korleis den andre påverka meg. Dette kunne ha inkludert moglege kjensler i undertekna som frykt, idealisering, forakt, sjølvforakt, sympati og liknande. J. Reid Meloy (1988) taler til dømes om den kjensla ofra får når dei føler at blir sett på som eit byttedyr av ein psykopat.

I tillegg til å intervju dei, ville det også ha vore nyttig om eg kunne ha hatt moglegheita til å intervju dei ulike menneska innanfor politiet som også hadde vore i kontakt med dei to. Det har dessverre vore utanfor grensene til denne oppgåva å vere så grundig, og dessutan umogleg då hovudpersonane er døde.

4 Kasusa

4.1 David Parker Ray

4.1.1 Oppvekst

David Parker Ray var født i New Mexico i 1939 (Sparks, 2007). Dei skal ha hatt lite å gjere med andre menneske og for det meste ha halde seg for seg sjølve. Faren skal ha vore alkoholisert. Ei barndomsveninne til Ray sa: «I heard some things about his dad, but I don't want to repeat them» (Glatt, 2010, s.9). Faren skal ha hatt lett for bli provosert og valdeleg når han var under sterk påverkning av alkohol. Då Ray var ti år gamal, skilte faren seg ifrå mora. Mora flytta då til besteforeldra med Ray og hans syster. Bestefaren trudde på ein streng og disiplinær oppdraging. Dette innebar at Ray og systera måtte hjelpe til med gårdsarbeid før og etter skulen (Glatt, 2010). Familien var fattig, men Ray var ordentlig kledd i litt gammelmodige klede. Han blei mykje erta av dei andre guttane. Han framsto som sjenert og veldig sjølvbevisst (Sparks, 2007). Han hadde ei veninne som av og til tok han i forsvar når han blei for kraftig erta av dei andre gutane (Glatt, 2010).

4.1.2 VENNER

I vaksen alder blei Ray skildra som hyggeleg, jovial og taus av dei fleste menneske han møter på sin veg. Han blir også skildra som ein som kjem godt overeins med andre menneske (Sparks, 2007; Glatt, 2010). I tillegg blir han sett på som hjelpsam all den tid han med sine utmerka mekaniske ferdigheiter var i stand til å reparere ting for folk (Glatt, 2010). Han gir også inntrykk av å vere roleg og sympatisk i dette videointervjuet (KOB 4, 2001). I forhold til sin siste kjærast Cindy Hendy er det også mykje som tyder på at han var ein viktig brikke i å få ho bort ifrå sin valdelege eks-kjærast og få ho bort ifrå alkohol- og narkotikamissbruket. Av dei kjeldene eg har gått igjennom er det ingen som nemner at dei har oppfatta Ray som ubehageleg, skremmande eller skummel. Det einaste unntaket er sjølv sagt ofra under kidnappinga og torturen. Denne store kontrasten kan tyde på ein stor avspaltning mellom den nesten bestefaraktige joviale stødige mannen på den eine sida, og den sadistiske torturisten som haldt kvinner innesperra i opptil ein månad på den andre sida.

Ray brukte å halde ein del mindre fester for venene sine. Av og til tok han dei med ut på ein båttur på innsjøen som låg ved sidan av eigedommen hans. Nokon av desse festane utvikla seg til orgier (Sparks, 2007; Glatt, 2010). På nokon av desse båtturane fortalte han

gjestene kor ein skulle sleppe lik slik at ein unngjekk at dei kom opp igjen. På desse festene og generelt sett rørte han lite eller aldri alkohol, men røykte av og til litt hasj (Glatt, 2010).

Han stod si eine dotter Glenda nært, og ho skal ha vore med på ein del av kidnappingane (Sparks, 2007). Også hans siste kjærast Cindy Hendy samarbeidde med han om kidnappingane og tortureringa (Fielder, 2003). Han må dermed ha tilkjennegitt denne røyndomsfulle perversjonen overfor dei. Dette i likskap med Paul Bernardo som frå 1990-1992 skal ha valdteke 30 damer og fått hjelp frå si kone til å bortføre systera hennar (Stone, 2009). Men i motsetning til Rader (Stone, 2009) og Iceman (Ginsberg, 2004) der drapsaktivitetane var haldne heilt skjult for deira respektive familiar.

4.1.3 Familie

Ray var 20 år då han gifta seg første gong. Han fekk ein son og skilte seg etter to år. Han ønskja å få foreldreansvaret for sonen, noko han lykkast med utan problem. Snart overlet han ansvaret for sonen til si eiga mor (Glatt, 2010). Ray hadde tilsaman 4 ekteskap bak seg før han traff Cindy Hendy som han var saman med då han blei arrester i 1999. I løpet av denne tida hadde han fått to born. Ein son og ei dotter. Allereie frå ho var liten hadde han svært tette band med dottera Glenda. Då Glenda fekk barn, skal ryktet ha gått at han var faren. Dette avkrefta både Glenda og Ray og dei ulike biografane trur heller ikkje at Ray er faren til Glendas barn (Glatt, 2010).

Ray skal ikkje ha vore valdeleg i nokon av desse relasjonane. Sonen oppfatta han som ein mild far. Han skal likevel ha stukke av frå familien sin i eit av ekteskapa for eit par år for å leve som hippie med andre kjæraster, for så å vende tilbake igjen til den same familien og freiste å leve som ein god familiemann (Glatt, 2010). Dette i tillegg til hans mange skilsmisser og hans korte ekteskap, kan kanskje vitne om ein varierande og tidvis låg kjensle av investering i forhold til familielivet.

Som 59 åring blir han saman med Cindy Hendy. Ho er ei 37-årgamal trebarnsmor (Glatt 2010). Ho har store psykiske problem i tillegg til utstrakt missbruk av narkotika (Fielder, 2003). Hendy slutter med narkotika og alkohol og ender opp med å bli svært forelska i Ray. I løpet av ein periode byrjar Ray å lære opp Hendy i korleis dei saman skal kidnappe og torturere kvinner (Glatt, 2010).

4.1.4 Arbeid

Ray hadde på skulen gjennomsnittskarakteren D. Då han var litt eldre jobba han som mekaniker i militæret. Han var ein svært dyktig mekaniker og hadde god råd som følgje av sin dyktigheit. Han var også svært kreativ og vann priser for sine mekaniske oppfinningar. Ei stund dreiv han også eit postordrefirma kor han solgte heimelaga sadomasochistisk utstyr. I 1994 blei han Park Ranger i New Mexico og opptrådde ofte stolt i sin brune uniform (Glatt, 2010). Ved hjelp av denne brune uniformen og ei falsk stjerne var det lettare for han å gi seg ut for å vere politi noko han brukte i kidnappinga av ei prostituert jente (Sparks, 2007).

4.1.5 Vald

Som 16 åring skal han ifølgje dagboka si ha hatt sex for første gong. Han skriv at han eksperimenterte med bonding og simulerte at det var ei valdtekt. Dette skal ha føregått i fire timar. Notatane hans indikerer at ho også likte denne opplevinga (Sparks, 2007). Som 17 åring skal han ha gjort si første valdtekt ifølgje dagboka si. Han haldt denne 16-årige jenta fanga i ei helg. Han gav ho karakteren 1, «very pretty, excellent body» (Sparks, 2007, s. 65).

Dette heldt fram dei neste åra og Ray skal ha bortført i snitt 4 damer årleg. Han kidnappa prostituerte, hikere og damer han sjekka opp i barer. Han held damene fanga i alt frå ei helg til ein månad ifølgje dagbøkene hans (Sparks, 2007).

Etterkvart bygde Ray ei lydisolert vogn som av etterforskarane har blitt kalla ”The Toy Box” (Fielder, 2003). Denne vogna inneheld ein gynekologisk stol, elektriske aggregat for å gi offera elektriske støt i bryst og underliv og dildoar. Han skal også ha hatt ein stor hund der som gav nokon av kvinnene oralsex. I tillegg hadde han gjennoplivingsustyr slik at han kunne føre ofrene til døden, og så gjenoppplive dei igjen, for så å torture dei vidare. I tillegg inneheld vogna anatomiske oppslagsverk over den kvinneleg kroppen. På veggane var det instruksjonar for korleis han skulle torturere ofra og i kva rekkjefølgje (Fielder, 2003).

Etter at jentene var blitt kidnappa og spent fast inne i den lydisolderte vogna, spela Ray av ein kasett for dei der han gjekk igjennom kva dei kom til å bli utsatt for, og kor fortvilt dei kom til å føle seg (Sparks, 2007). Sparks kommenterer på Rays handlingar og seier at ”Ray tortured their minds as well as their bodies” (2007, s. 60). Under torturen viste mange videofilmar at han lo under torturen (Fielder, 2003).

Under sjølve torturen gir dei tre vitna ikkje inntrykk av at han hadde vaginal eller anal samleie med dei. Han var naken på overkroppen under torturen, men hadde ikkje ereksjon.

Han skal ha tvunget eit av ofra til å gi han oralsex. Då skal han ha greidd å få ereksjon og orgasme (Glatt, 2010).

Han blei dømt for å ha kidnappa, torturert og valdteke tre kvinner. Han blei ikkje dømt for å ha drepe nokon, men mange meiner at talet på bortførte og valdtekne damer er langt høgare. Mange, deriblant FBI, meiner også at han skal ha drept bortimot 100 menneske. Det er dessverre umogleg å bevise dette då kvinnene på dei mange lydopptaka er uidentifiserbare (Sparks, 2007). Overfor kjenningar skal han også ha skrytt av at han dumpa likene i den djupaste delen av den nærliggande innsjøen (Glatt, 2010). Viss det er tilfelle kan oppløsning, og fisk og andre havdyr han fortært likene og dermed gjort det umogleg å finne dei.

4.2 Richard Kuklinski

4.2.1 Oppvekst

Kuklinski blei født i 1935 i New Jersey. Han budde i ein sosialbolig saman med faren, mora og broren. Faren var jernbanearbeidar og alkoholikar. Mora var heimeverande. Han blei slått både av mora og faren. Han gir uttrykk for at det var grunnlaus vald han blei utsatt for. Han skal ha blitt slått med eit sopelim. I tillegg til å ha blitt slått heime, blei han også fysisk og psykisk mobba ute og på skulen. Då faren etter nokon år forlèt familien ser det ut til at mobbinga utanfor heimen eskalerte (Ginsberg, 2004).

Richard Kuklinski seier om sin far at hadde han ikkje døydd naturleg, så hadde han (Richard Kuklinski) sjølv drepe han. Overfor mora gir han uttrykk for ei meir forsonande haldning. Han seier han misslikte ho då han var ung, men at han no ser på ho meir som eit offer for sitt miljø (Ginsberg, 2004).

Kuklinski har ein yngre bror som sitt i same fengsel som han sjølv. Broren er dømt for å ha valdteke og drepe ei 12-år gamal jente (Ginsberg, 2004).

4.2.2 Venner

I løpet av filmen nemner ikkje Iceman direkte nokon venner. I motsetning til Ray verker det heller ikkje som om han har nokon kjenningar som han tilbringar fritida si saman med. På spørsmål om dette ifrå Dietz seier Kuklinski at han stolte på ein fyr, og for dette endte han i fengsel (Ginsberg, 2004). Kuklinski ser dermed ut til å nære ei veldig stor misstru til menneske rundt seg. Dette er forståeleg all den tid han jobbar som leigemordar og viss

utanforståande fekk kjennskap til dette ville det sannsynlegvis ført til at Kuklinsky hadde blitt arrestert på eit tidlegare tidspunkt.

Det er to mennesker som likevel skil seg ut ifrå dette. Dette er ein iskremselgar Robert Pronge og politispanaren Dominick Polifrone . Pronge lærer Kuklinski å ta livet av menneske ved hjelp av cyanid. Etter ei stund tek Kuklinski livet av Pronge. Dietz spør ikkje Kuklinski om dette. Men politietterforskarer seier at det kan vere fordi Pronge ikkje lenger hadde nokon nytte for Kuklinski (Ginsberg, 2004).

Det andre moglege unntaket er politispaneren Polifrone. I eit klipp høyrer du Polifrone spørre ut Kuklinsky om han er i stand til å gjere ulike former for drap. Kuklinsky let seg rive med og fortel i ein litt pralande tone om korleis han tidlegare har drepe andre folk på ein umerkeleg og effektiv måte. Det følgjer eit par slike samtaler og så ender Kuklinsky opp med å bli arrestert (Ginsberg, 2004).

Det er ikkje heilt klart om dette kan kvalifisere som vennskap. Det kan også vere at dette grenser til å vere ein profesjonell relasjon der kjernen i relasjonen er informasjonsutveksling. Dette ser i alle fall ut til å ha vore tilfellet i relasjonen med Pronge. I forhold til Polifrone ser det ut til at Kuklinsky kan ha hatt eit ønske om å få stadfesting på sine evner som leigemordar. Etter at Kuklinsky blir tatt blir det klart at han hadde planer om å ta livet av denne spaneren (Ginsberg, 2004). Ein kan då spørre seg om dette verkeleg kan ha dreidd seg om ein vennerelasjon. Tilknytningen han hadde til Polifrone kan ha vore av ein profesjonell karakter eller det kan ha vore av ein engsteleg eller ambivalent type (Farnfield, Hautamaki, Norbeck, & Sahhar, 2010). Dette vil bli undersøkt nærare i kapitlet *Kasusa og teoriane*.

4.2.3 Familie

Kuklinsky hadde først ei kone som han fekk to born med (Higginbotham, 2013). Så i 1961 traff han ei ny dame ved namn Barbara. Han overtala ho til å byrje å date han. Så i 1964 gifta dei seg. I byrjinga av forholdet omtala ho han som den perfekte gentleman (Higginbotham, 2013).

Men snart viste Kuklinsky seg får ei anna side. Då Barbara tok opp med han at ho var 19 år og ønska å ha rom til å sjå egne venner, stakk Kuklinsky ho med ein kniv i ryggen. Han sa at ho høyrde han til og at om ho nokon gong forlèt han så skulle han drepe heile hennar familie. Barbara blei då sint og byrja å rope. Kuklinsky slo ho då bevisstlaus. Neste dag dukka Kuklinsky opp på arbeidet hennar med blomar og bad om tilgjeving. Han sa at han

skulle skilje seg ifrå kona si, gifte seg med ho og at grunnen til gårsdagens hendingar var at han elska ho så mykje at det gjorde han gal (Higginbotham, 2013). Vi ser at han er relativt intollerant overfor innvendingar ifrå kjærasten sin. Når ho kjem med ønskje om forandringar reagerer han raskt med vald. Så etter ei stund ber han om tilgjeving. Denne form for vald i heimen haldt fram etter at dei vart gift og heilt fram til han blei fengsla i 1986 (Higginbotham, 2013).

Men korkje han eller kona gir nokon gong uttrykk for at han var utru. Dette til tross for at kona enkelte gonger teiknar eit svært negativt bilete av Kuklinsky (Higginbotham, 2013). I dokumentaren (Ginsberg, 2004) seier han på spørsmål at det einaste som gir han glede er sex. Dette tatt i betraktning kan det difor vere litt spesielt viss ein mann med tilsynelatande så lite samvit, ikkje vel å vere utru. Politimannen Dominick Polifrone brukte 18 månader på å vinne Kuklinski sin tillitt, noko som resulterte i sistnemnte sin arrestasjon og domfelling. Også Polifrone stadfester at Kuklinski ikkje hadde seksuelle relasjonar med andre kvinner (Ridley, 2013).

Sålangt ser vi eit bilete av Kuklinski som ein mann som har vore gift to gonger i sitt liv. Korleis han var mot si første kone veit vi ikkje, men mot si siste kone var han valdeleg og kom med gjentekne truslar (Martin, 2006). Likevel skal han ha vore trufast i løpet av heile deira ekteskap (Ridley, 2013).

I 1994 skilte Barbara seg ifrå Kuklinski. Etter fengslinga og domfellinga var ho framleis redd for kva han kunne gjere med ho. Ho fortsette å sende han mat og ta imot telefonsamtalane hans. Han haldt fram med å true ho. Etterkvart besøkte ho han sjeldnare og sjeldnare. Men ho besøkte han på sitt dødsleie. Han sa at han var utsatt for eit komplott og at han alltid hadde elska ho svært høgt. Ho blei så provosert og gjekk då sin veg utan å seie eit ord (Higginbotham, 2013).

4.2.4 Arbeid

Kuklinski jobba som leigemordar. Han har svært kort utdanning og seier at han ikkje hadde evnene til å få seg ein betre betalt jobb (Ginsberg, 2004). I staden han valte han å livnære seg som leigemordar og for det fekk han svært godt betalt. Som leigemordar kunne han ta fleire titalstusen kroner for eit drap (Ginsberg, 2004). Han opplevde dermed ei veldig lønnsauke på grunn av jobben som leigemordar. Dermed hadde han råd til å gi kona si ein minkpels, til å bu i eit trygt nabolag og til å sende ungane sine på gode privatskular (Higginbotham, 2013).

4.2.5 Vald

Kuklinski skal ha blitt mobbet fysisk og psykisk av sine jevnaldrande. Lenge føreheldt seg han relativt passiv til dette, men så ein gong då dei skulle ta han, satt han seg kraftig til motverge. Han seier at då forstod han at vold lønner seg. Frå den gongen brukte han vold relativt hyppig og opplevde lite at valden mot han blei redusert (Ginsberg, 2004).

Allereie som liten gutt skal han også ha torturert dyr. På spørsmål om han fekk noko glede eller følte vellyst ved desse aktivitetane, svarer han avkreftande på dette (Ginsberg, 2004).

Seinare då han var blitt 14 år drepte han sitt første. Så seier Koklinsky at etterkvart ønskja han å få betalt for sine drap. Han blei medlem i familiemafiaen Gambino (Ginsberg, 2004). For å få betre oversikt over Kuklinski sin vald, vil det under følgje ei oversikt.

Hans vald kan kanskje delast inn i tre deler: 1) *Hevnvald* der han tek livet av a) menn som provosert han eller b) menn han ikkje liker oppsynet til. c) tek livet av uteliggjarar av usikker årsak. 2) *Instrumentell vald*, dvs vald utført for å oppnå eksterne mål. Kuklinski utfører instrumentell vald ved å a) ta livet av menneske for ein arbeidsgivar. På nokon av desse oppdraga blir han bedd om å torturere offeret til døde. Dette gjer han, men han seier at han misslikar å utføre torturen. b) Kuklinski tek livet av menneske som skylder han pengar i ein privat utlåning og som gjentekne gonger missligheld lånet. Han seier ikkje noko om at han torturerer folk her. c) Han tek livet av folk han har lurt i ein fiktiv handel. 3) Denne siste gruppa kan kategoriserast som *tilfeldig vald* der Koklinsky tek livet av folk for å teste ut nye våpen utan at det tilsynelatande er knytt korkje negativ eller positive affekt til desse offera forut for drapet (Ginsberg, 2004).

Seinare i oppgåva vil eg ha ein diskusjon om forholdet mellom den instrumentale og den sadistiske valden Kuklinski utfører, og om det verkeleg finst noko slikt som affektlaus og rein instrumental vald.

5 Teoriane

5.1 Narsissisme

Sentrale forskarar innanfor feltet psykopati og sadisme, som Otto Kernberg (Kernberg, 1984, 1985, 1989, 2012) og J. Reid Meloy (1988) har hevda at psykopati er eit diagnose innanfor narsissismespekteret. Det er naturleg å hevde at Ray og Kuklinski er psykopater og følgjeleg at ei viss innføring i narsissismeteoriar er viktig for å kunne forstå Kuklinski og Ray. Sjølv om ikkje alle forskarar operer med at narsissisme er ein mildare variant enn psykopati langs det same spekteret, er det likevel ingen som nekter for at det er ein klar samanheng mellom dei to dysfunksjonane. På bakgrunn av dette har eg valt å inkludere ei kort utgreiing om dei ulike teoriane innanfor narsissisme.

DSM 5 definerer narsissisme med trekka sjølvviktigheit, fantasiar om uavgrense, suksess, makt og skjønnheit, kjensle av å vere spesiell, krav om andres beundring, kjensle av å ha spesielle rettar, ein interpersonleg utnyttande stil, mangelfull empati, missuneleg på andre og generelt arrogant åtferd.

Nynorskordboka definerer narsissisme som sjølvvelsk, sjølvdyrking og det å vere sjukeleg oppteken av seg sjølv (2001). Webster definerer det som egosentrisme, egoisme eller kjærleik eller attrå til sin eigen kropp. (Mirriam Webster Online dictionary)

Den første som introduserte narsissisme i psykologien var Havelock Ellis i 1898. Han definerte det som "a tendency for the sexual emotions to be lost and almost entirely absorbed in self-admiration (i Jackson, Ervin, & Hodge, 1992 s.357)

5.1.1 Freud og narsissismen

I 1914 tok Freud opp igjen denne tråden og skreiv om det i *On narcissism: An Introduction*. Her hevdar han at det finst ein primær og normal narsissisme blant barn. Den er ein viktig bestanddel i sjølvopphaldstrongen. Dette representerer energien og attråa etter å leve. Så vil denne trongen i ei normalutvikling modifiserast av ytre krav og forventingar som kanskje primært kjem ifrå foreldra. Barnet utviklar då eit ego ideal, dvs eit ideal for seg sjølv som det strevar etter å oppnå. Når dette ikkje skjer og barnet i staden vender libidoet sitt bort ifrå ytre objekt, og mot seg sjølv, snakkar Freud om ein sekundær narsissisme. Denne er ifølgje Freud patologisk. Kanskje kan ein litt forenkla seie at narsissisme for Freud er at eit vaksen menneske har for mykje kjærleik til seg sjølv og for lite kjærleik til eit ytre objekt (Freud, 1914).

5.1.2 Inndelingar

Saman med Otto Kernberg (1984, 1985, 1989, 2012) er også Heinz Kohut (1973, 2001) sentral innanfor teoriar om narsissisme. Difor har eg valt å inkludere dei to. I tillegg har eg valt ein litt mindre kjent teoretikar ved namn Neville Symington (2002). Han har ein litt meir eksistensialistisk tilnærming sjølv om han i grunn også er psykoanalytiker. Difor har eg valt å inkludere han. I det følgjande vil eg kort gå gjennom det historiske opphavet til narsissisme og prøve å skape ein djupare forståing for narsissismen gjennom å sjå på ulike inndelingar av narsissismen som har vore forsøkt gjort opp igjennom tidene.

Det er mogleg å dele narsissisme inn både etter typer og etter alvorlighetsgrad. I empirisk forskning har ein peikt på forskjellen mellom det grandiose narsisstiske og sårbar narsisstisk. Grandiost narsisstisk er sjølvssikker, har ei sterk kjensle av rettkomenheit, er arrogant og reagerer med angrep når det blir krenka. Den sårbare narsissten blir lett krenka og reagerer med tilbaketrekning og tek berre hemn over krenkaren når dette kan gjerast utan fare. Mytologisk sett kan ein kanskje seie at Narsissus var ein grandios narsissist. Ifølgje myten var han ein vakker mann som avviste alle dei kvinnene som gjorde kur til han. Gudene let seg provosere av hans åtferd og straffa han ved å la han forelske seg i sitt eige spegelbilet. (Grenyer, 2013) Echo er den mest sentrale beilaren hans. Ho kan berre repetere det andre seier og har inga stemme sjølv. Narcissus blir følgjeleg lei av ho svært fort, men ho held fram med å følgje etter han. Ho representerer kanskje ikkje den krenkbare narsissten, men ho representerer kanskje meir den idealiserande narsissten som Symington omtalar som den som har plassert gud i andre. For Symington (2002) er gud og ormen sentrale omgrep for å forstå narsissten. Narsissten plasserer gud enten i seg sjølv eller projiserer den over på andre. Det same skjer med ormen. Dette representerer det grandiose og omnipotent sjølvbilet og det forakta og ikkje-aksepterte sidene av ein sjølv. Echo plasserer gud i Narcissus, og Narcissus plasserer gud i seg sjølv. Sidan Echo plasserer gud i Narcissus vil ho bli avhengig av han og følgjeleg forakte seg sjølv. Denne avhengigheita og denne forakten kallar Symington ormen (2002).

Kohut (2002) operer med ein internaliserande og ei eksternaliserande utgåve av narsissisme. Den internaliserande kallar han narsisstisk personlegdomsforstyrning og har kjenneteikna sårbarheit, depresjon og krenkbarheit. Den eksternaliserande kallar han narsisstisk åtferdsforstyrning og er kjenneteikna av sinne, aggresjon, kriminalitet og perversjonar. Men i Kohuts forklaring av sjølvets ideelle utvikling kan ein kanskje kome på sporet av ei anna inndeling av narsissismen. For Kohut er sjølvet bipolart (Morrison, 2014)

og består av ein grandios-ekshibisjonistisk pol og ein idealiserande pol (Kohut, 2001). Den grandios-ekshibisjonistiske rommer ambisjonane og skal normalt sett bli møtt med spegling og empati ifrå mor som stadfestar barnets evner og storheit. Den idealiserande polen består av barnets ønskjer om å idealisere faren, for så kunne identifisere seg med faren og ta del i hans storheit og hans idealer. Ideelt sett skal begge desse tinga skje, men Kohut ser ut til å meine at majoriteten av narsissismeforstyrringane skyldast for lite spegling og empatisk svar på barnets grandios-ekshibisjonistiske pol. Barnet vil då som vaksen evig søke etter nokon som kan stadfeste deira storheit. Ein kunne kanskje hevde at dette representerte den eine formen for narsissisme der personen blir arrogant og så og seie krever av sine omgjevnadar at dei stadfestar hans unikheit og grandiositet. Det andre utfallet er at det er den idealiserande polen som ikkje i tilstrekkeleg grad blir ivareteken. Faren avviser barnet, og barnet ender opp utan retning i livet (2002). Resultatet kan då bli ein annan type narsissisme der barnet som vaksen er på evig jakt etter nokon å idealisere eller å sjå opp. Barnet søker ein behaldar å plassere sin gud i (Symmington, 2002). Dette tilsvarende den moderne utgåva av Echo. Eit døme kunne vere ulike ekstreme fan og tilhengjarar som dyrker fotballspelarar, kjendisar eller sin eigen nasjon.

5.1.3 Grandiositet

Miriam-Webster online ordbok definerer grandios som imponerende eller intendert å vere imponerende, men er eigentleg ikkje dette eller ugjennomførtbart.

Kohut (2001) operer med den grandios-ekshibisjonistiske polen som den eine delen av sjølvvet. Dette er storheita og ambisjonsnivået som må bli tilstrekkeleg stadfesta som barn av foreldra (sjølvobjekta). Skjer ikkje dette vil barnet som vaksen evig søke denne stadfestinga frå andre. Ein annan måte å sjå det på er at barnet blir overdriven investert i å oppnå storheit på kostnad av intime relasjonar og empati med andre. Agens overutviklast og intimitet underutviklast. Resultatet kan ofte vere depresjonar og at sjølvkjensla svinger i stor grad.

Sentralt i nokons forklaring av narsissismen er omgrepet det grandiose sjølv. Kernberg (1984, 2012) og Meloy (1988) meiner at dette er den kjennsgjering at realsjølvvet, idealsjølvvet og ideelle objektet har smelta saman. Dette vurderast som ubevisst (Meloy, 1988). Ved at det føreheld seg slik kan narsissisten allereie vere sitt eige ideal no og her, og han kan samtidig også vere det han treng av andre. Resultatet blir ein falsk sjølvstendigheit og ein falsk uavhengigheit. Falsk fordi narsissisten er veldig avhengig av andres beundring og stadfesting. Uavhengigheita består kanskje av val av objekt: Så lenge objektet gir

narsissisten beundring, spelar det ikkje så stor rolle kven objektet er, og om beundringa kjem frå mange og stadig nye objekter. Dette kan kanskje forklare kvifor narsissisme korrelerer kraftig med promiskuitet (Campbell & Foster, 2002; Foster, Shrira, & Campbell, 2006; Hurlbert, Apt, Gasar, Wilson, & Murphy, 1994; Daniel N. Jones & Weiser, 2014). Samtidig er narsissisten ute av stand til å verkeleg vere avhengig av ein annan person (Kernberg, 2012). Dette kan forståast som at narsissisten er avhengig er svært avhengig av ros og beundring frå sine omgjevnader, men at han ikkje klarer å knytte seg til eit eller fleire objekter på ein djup og varig måte. Symington ord om at narsissisten at han tilsynelatande er veldig fri, men i realiteten er veldig ufri er passende i denne samanheng (2002).

Denne kontrasten mellom ønsket om å vere heilt fri og uavhengig, samtidig som ein føler seg veldig ufri og avhengig er kanskje grunnen til at narsissisten slit med skam og sjølvforakt (Symington, 2002). Dette bringer oss til neste tema skam som kanskje kan seiast å vere motsatsen eller undersida av grandiositeten.

5.1.4 Skam

Miriam-Webster ordbok på nettet definerer skam som 1) Kjensle av skyld eller av å kome til kort, 2) kor lett ein føler skam, 3) kjensle av miste æra si og bli audmjuka. 4) årsaken til å føle skam.

Andrew P. Morrison (2014) har skrive ei bok med det karakteristiske tittelen *Shame – the underside of narcissism*. Berre utifrå denne tittelen kunne ein freistast til å trekke fram ein bipolar modell av sjølvet beståande av grandiose og fortrenkte kjensler av djup mindreverd. Det er kanskje også det mange av teoretikarane gjer gjennom å indirekte lage modeller for korleis skam aktiverast hos narsissistane. I den følgjande delen har eg i stor grad tatt utgangspunkt i Morrison si bok.

Kernberg teoretiserer ikkje omgrepet skam i stor grad (Morrison, 1989), men han påpeiker at narsissistar i større grad er prega av skam enn av skyld (Kernberg, 2012). Ser vi på definisjonen av skam er det kanskje kjensla av å kome til kort og å føle seg audmjuka som Kernberg sikter til. Dette inneberer ein auka sjølvbevisstheit. Skyld derimot inneberer at ein fokuserer på ei handling ein har gjort mot ein anna menneske (Tangney, 1995). Ein fokuserer då i større grad på den andre og hans kjensler. (Leith & Baumeister, 1998) Ein viktig del av ødipale konflikter er jo nettopp skylden, i motsetning til preødipale konflikter der skam er meir framtrødande (Morrison, 1989). Andre har i samband med skam påpeikt at skam i motsetning til skyld ikkje fører til at ein motiverast for å rette opp igjen skaden ein har gjort

eller kome til forsoning med den andre (Tangney, 1995). Tvert imot fører skam til eit stort sjølvfokus og til at empatien for den andre blir redusert (Rangganadhan & Todorov, 2010). Det kan verke som om skyld motiverer eller korelerer med omtanke med andre. Marshall og kollegaer har også teoretisert at fråverande skyld og overveldande skam kan vere resultat i seksuelle forbrytarars kriminelle åtferd (Marshall, Marshall, Serran, & O'Brien, 2009).

Kohut (Kohut, 1972) derimot knytter skammen til situasjonar der ekshibisjonistiske tendensar hos narsissisten ikkje blir møtt. Narsissisten ser på andre menneske som ein del av seg sjølv eller som sjølvobjekt. Han forventer stor grad av kontroll over dei, og når den forventede positive empatiske responsen ikkje kjem, så opplever narsissisten skam og eventuelt raseri (1973). Skammen er resultatet av den avviste grandiositeten. Lewis seier noko av det same når ho seier narsissisten er felt-avhengig og er avhengig av å fusjonere med omgjevnadane (sitert i Morrison, 1989). Når omgjevnadane avviser narsissistens kjærleik, opplever sistnemnte skam. Det er som om han blir avvist av ein del av han sjølv.

5.1.5 Narsissisme og psykopati

I empirisk forskning finst det haldepunkter for at narsissisme saman med psykopati og machiavellisme dannar ein triade som gjerne vert kalla den mørke triaden («The dark triad») (James, Kavanagh, Jonason, Chonody, & Scrutton, 2014; Peter K. Jonason & Tost, 2010; Daniel N. Jones & Paulhus, 2014; Paulhus & Williams, 2002). Machiavellisme definerast som kynisk verdsbilet, mangel på moral og manipulativ (Fehr, Samsom, & Paulhus, 1992). Denne triaden er altså i stand til å predikere utfall utover kva eit av trekka aleine kan predikere. Det ser også ut som om det finst to fellesfaktorar som desse tre ismene deler. Desse to konseptar er emosjonell kulde og manipulasjon (Daniel Nelson Jones & Figueredo, 2013).

Innan teoretisk forskning på narsissisme er det meir varierende i kor stor grad ein undersøker samanhengen mellom narsissisme og psykopati. Kernberg (1986, 1990, 2012) og Meloy (1988) ser ein klar samheng, medan Kohut (2001) og Symington (2002) i liten grad behandlar spørsmålet. Det er derimot ingen som argumenterer mot ein slik samheng. Kernberg (1986) og Meloy (1988) reknar narsissisme for å vere den mildaste dysfunksjonen i narsissismespekteret. Narsissismespekteret består grovt sagt av ein rein narsissisme, ein malignant narsissisme og psykopati.¹ Den reine narsissisten kjenneteiknast av tendensar til

¹ «Rein narsissisme» er underteikna sitt omgrep. Omgrepet er meint å sikte til den relativt mildaste formen for narsissisme til forskjell frå samleomgrepet narsissisme som

enno inntakt superego og evne til å skape objekt-relasjoner (Kernberg, 1986). Etter dette kjem malignant narsissisme (Kernberg, 1989). Denne kjenneteiknast av at det grandiose sjølvet har blitt infiltrert med aggresjon. Aggresjonen og grandiositet har delvis fusjonert. (1986, 2012). Kanskje vil individet her i mindre grad skamme seg over sin verbale og fysiske aggresjon. Den vil tvert imot kanskje vere ei kjelde til stoltheit. Dette stemmer overeins med at malignant narsissisme inneheld ego-synton vald og paranoide trekk (2012). Men også i menneske med malignant narsissisme vil det vere trekk av ein normal superego og objekt-relaterings funksjon, om enn i mindre grad enn for rein narsissisme (1989). Etter malignant narsissisme kjem psykopati som reknast som meir alvorleg (Kernberg, 1984), men dette vert diskutert i neste kapittel.

Kohut talar i mindre grad om psykopatiske og antisosiale menneske. I det heile verker hans kasus mindre aggressive og malignante enn Kernbergs kasus. Eit unntak kan vere den tidlegare omtalte kategorien av narsisstisk åtferdsforstyrning som blei kjenneteikna av eksteraliserande åtferd som kriminalitet, rus og perversjonar (Kohut, 2001). Denne gruppa kan kanskje seiast å ha visse likskapar med psykopati.

Symington (2002) liknar på Kohut (2001) i den forstand at han kasus har ein relativt normal åtferd. Hans innspel i denne debatten er å hevde at bak alle psykopatologi ligg det ein narsisstisk problematikk (Symington, 2002).

5.2 Psykopati

Som tidlegare nemnt har eg forsøkt å vise korleis psykopati er viktig for å forstå sadisme. I dette kapittelet vil eg freiste å kome med ei omgrepsavklaring om kva psykopater eigentleg er. For å gjere dette er det viktig å skilje dei ifrå mindre alvorlege variantar (Hare & Neumann, 2008; Kernberg, 1989; Lykken, 1996). Hare og Neumann (2008) har levert sentrale og vidt kjente testar for å danne seg valide kriteriar for kva ein psykopat er. Difor har eg valt å vie plass til dei. For å forstå psykologien og motiva til psykopatane har eg gitt plass til dei to sentrale psykodynamikarane J. Reid Meloy (1988) og Otto Kernberg (1984, 1985, 1989, 2012). Dei er sentrale fordi dei er vidt kjente og ofte siterte teoretikarar. Difor har eg tatt dei med sidan det ville vore umogleg å få ei oppfatning av kva som er gjengs perspektiv på psykopatar utan desse to. Deler av den historiske presentasjonen under har tatt

inkluderer alle typer av narsissisme, og malignant narsissisme som er ein meir alvorleg form for narsissisme (Kernberg, 1986).

utgangspunkt i Meloy (1988) sin historiske gjennomgang av psykopati. Før vi går til det vil vi først definere psykopati.

Miriam-Webster definerer psykopat som nokon som er mentalt sjuk, som ikkje bryr seg om andre og som vanlegvis er farleg eller valdeleg (ordbok på nettet).

I DSM -5 definerer ein antisosial personlegdomsforstyrning med kriterier som manglande evne til å overhalde sosiale normer og juridiske lover, løgn, bedrageri, impulsivitet, aggresjon, lite omsyn til eigen og andres sikkerheit, generell uansvarligheit og fråvær av anger. Som vi ser går mange av kriteria på åtferda og berre det siste kriteriet om anger adresserer ein mogleg indre dynamikk.

5.2.1 Inndelingar

Ifølgje den biologisk orienterte forskarane Robert D. Hare og J.O Neumann (2008) finst det to faktorar med ein rekkje underfasetter som gir ei god måling av kva slags type psykopat det dreier seg om. Faktor 1 går på indre karakteristikker og interpersonlege faktorar som fråvær av empati og anger, og ein vedvarande emosjonell kulde. Faktor 2 går på antisosial åtferd som lovbrudd, impulsivitet, reaktiv vald og stoffmissbruk. Faktor 1 kunne kanskje seiast å dekke psykopatiske trekk, medan faktor 2 dekker antisosiale trekk (Hare & Neumann, 2008). Delvis samanfallande med denne inndelinga er Lykkens begrep om primær og sekundær psykopati. Hos Lykken er primær psykopati, psykopati utan angst og angst. Sekundær psykopati er psykopater med angst og anger (Lykken, 1996).

Det finst ei rekkje psykodynamiske teoretikarar som har vore opptekne med psykopati som Alexander (1935), Aichorn (1925), Wittels (1937), Karpman (1941) og Checkley (1941). På grunn av plass har eg berre tenkt å gå litt inn på to av dei nemleg Karpman og Checkley. Desse to kan i mine augo kaste lys over dei to kasusa seinare, i tillegg til at dei har kome med sentrale tankar om psykopati som seinare har blitt tatt opp i moderne teori og inndelingar.

Karpman og Checkley opererte med eit skilje mellom to ulike psykopatiformer som har blitt ganske mykje brukt også i våre dagar. Checkley har også inspirert Hare sine kriteriar i hans PCL-R (Meloy, 1988). Karpman skilte mellom idiopatiske psykopatar og symptomatiske psykopatar. Idiopatiske psykopatar kjenner ikkje skyld. Symptomatiske psykopatar var derimot motivert av ubevisst skyld slik også Freud talte om i 1916. Det er ikkje ein perfekt samanheng, men vi kan kanskje sjå likskapane mellom den Lykkens primærpsykopat, Karpmans skyldlauste idiopatiske psykopati psykopaten som scorer tung på

faktor 1 fasettane i Hare sin typologi. Og motsatt ein likskap mellom sekundærepsykopaten med nevrotiske trekk og faktor 2 psykopaten hos Hare og Neumann (2008).

Checkley derimot påverka Hare sine kriterier for psykopati. I 1941 skreiv Checkley boka *Mask of Sanity* i 1941 der han opererte med 16 åtferdstrekk for psykopati. Desse inkluderte mellom anna mangel på skyld og skam, dårleg vurderingsevne, patologisk egosentrisitet, mangelfull affektiv reaksjon og manglande evne til kjærleik (Meloy, 1988). Det er mange av desse kriteria Hare har definert i empiriske termer og som han har bygd sine tester på (Meloy, 1988). Nyare forskning har også støtta opp om denne todelinga ved å peike på at dei fint ei gruppe psykopatar som har angst og ein som ikkje føler angst. (Mack, Hackney, & Pyle, 2011). Nyare forskning har også peikt på ein trend der den første gruppa ofte kjem av frå velståande heimar og at psykopatien sannsynlegvis er medfødt, medan psykopatane med angst har erverva seg lidinga gjennom ein traumatisk barndom. (Meloy, 1988; Wootton, Frick, Shelton, & Silverthorn, 1997)

På 70-talet byrja Kernberg å skrive om psykopati og på 80-talet byrja Meloy å skrive om psykopati. Det er rundt desse to eg vil konsentrere meg om i det følgjande.

5.2.2 Kernberg og Meloy

Blant dei nyare psykodynamikarane vil eg berre ta for meg Kernberg (1984, 1989, 2012) og Meloy (1988). Kernberg har to inndelingar. Ei der han skil mellom antisosial personlegdom som den mest alvorlee og narsissistisk personlegdom med egosynton antisosial åtferd som den mildare utgåva (1986). Og ei anna inndeling der han deler mellom antisosial personlegdomsforstyrning, malignant narsissisme og narsissistisk personlegdomsforstyrning med antisosial åtferd (1989). Det vil ta for lang tid å gå inn på detaljnivå her, men generelt sett definerast gruppene å ha følgjande karakteristikkar: Borderline personlegdomsstrukturering, dårlegare superego funksjonar, førekomsten av antisosial åtferd, antisosiale åtferda egosynton åtferd, dårlegare objekt-relasjonar og førekomsten av malignant narsissisme. Graden av superego funksjon, objekt-relateringssevne blir dårlegare jo høgare opp på alvorligheitsskalaen ein kjem. I antisosial personlegdomsforstyrning er det svært liten del av superego som fungerer og den er i stor grad pervertert (1986). Ein lever i noet. Dei fleste relasjonene er utnyttande. Ein er ute av stand til å investere emosjonelt i andre menneske og har eller ingen empati med slike verdiar i andre menneske (1989). Den antisosiale personlegdom kan delast opp i ein passiv-parasittær type som svindlar og bedreg andre menneske og ein aggressiv sadistisk type som hyppigare kan vere drapsmann og utføre

væpna ran. Jo høgare opp på skalaen jo mindre skyld og jo mindre trong til å rettferdiggjere sine antisosiale handlingar (1986). Også i denne inndelinga mellom antisosial personlegdom og dei mildare variantane observerer ein at den alvorlege varianten er meir biologisk determinert og vanskelegare å behandle, medan dei andre variantane i større grad er sosiogenisk determinert og følgeleg i litt større grad mogleg å behandle (Meloy, 2004).

5.2.3 Manglande superegofunksjon

Det ser ut til at det er ein brei einigheit innan forskninga om at psykopatar i ulik grad har ein mangelfullt utvikla samvittigheit. (Hare 2006, 2008; Stone, 2009; Kernberg 1986; Meloy 2004; Johnson, 2001) I Hare og Neumann (2008) sitt system er manglande samvit noko som blir målt i faktor 1 og er dermed ein av dei interpersonlege faktorane som i størst grad bestemmer alvorlegheita i psykopatien. Pasienten med høg faktor 1 score vil ha mindre utvikla superego og dermed ha mindre angst (Mack et al., 2011).

I psykodynamisk inspirert teori var det Adelaide M. Johnson i 1949 som kom opp med ordet superego lacune for å skildre alvorlege superego manglar. I hennar erfaring fann ho at barnet og foreldras superego manglar korresponderte og at foreldra ofte ubevisst gledde seg over at barnet utlevde foreldras eigne antisosiale impulser (1949).

For Kernberg er det ikkje berre snakk om ein manglande superegofunksjon, men også stundom om ein pervertert form for superego funksjon. Ein normal superego funksjon føresett skyld og ein normal sosial ærlegdom (Kernberg, 1986). Jo meir og verre antisosial åtferd jo dårlegare sosial superego funksjon (Kernberg, 1986). Det perverse i superegofunksjonen kjem kanskje inn ved at det eksisterer eit superego, men idealene til superegoet er sadistiske. Kernberg kallar dette sadistiske superego forløpere. I den grad desse dominerer vil individet i store grad sjå på alle sine relasjonar som maktkampar eller enn som omsorgssituasjonar. I psykopaten vil dette perspektivet vere einerådande og det vil ikkje vere nokon rasjonalisering av eigen antisosial åtferd (Kernberg, 1986) Rasjonaliserer ein eigen antisosialåtferd er dette eit teikn på tendensar til normalt fungerande superego.

I normale menneske med ei meir nevrotisk personlegdomsstrukturering vil det vere ein ego, eit id og eit superego. Dette vil seie grovt sagt tilsvare ein eksekutiv funksjon, eit impulssenter og ein dømmende senter med eit samvit og ideal. Men med menneske med ein borderline-fungering så vil dei tre sentra ikkje ha nokon klare grenser. Følgeleg vil det i realiteten vere vanskeleg å tale om eit superego i psykopaten (Meloy, 1988).

Grunnen til at det er slik kan som tidlegare nemnt vere både biogenetiske og sosiogenetiske (Meloy, 1988) Mange ser ut til å hevde at den biologiske komponenten er sterk hos dei mest alvorlege psykopatane (Meloy, 1988; Viding, Blair, Moffitt, & Plomin, 2005). Det har blitt hevda at dette kan skyldast avvik i amygdala aktivering og angstresponsene (Blair, 2007). Hos dei mindre alvorlege psykopatane ser vi derimot hyporespons i frontallappene og dermed redusert impuls kontroll (Raine et al., 1998; Yang et al., 2005) Ein psykologisk forklaring kunne kanskje kome ifrå Symmington (2002). Han ser for seg mennesket som drevet av ønsket om å overleve på den eine sida og etter fridom og kreativitet på den andre sida. I det alvorleg forstyrra narsissistisk mennesket vil streven etter fridom totalt dominere. Fridomen og kreativiteten som inneberer at heile personlegdommen (deriblant empatien)(Symmington, 2002) innverkar på avgjerslene vil såleis kome i bakgrunnen. Meloy (1988) seier noko liknande når han seier at for psykopaten vil fienden bli oppfatta å vere der ute i verda og Kernberg (1986) når han påpeiker psykopatens paranoia. Følgjeleg vil alle midlar til å overleve kunne takast i bruk og ein kan ikkje nytte seg av den luksusen å ta omsyn til andre.

Ein kan tenke seg at ein reell form for empati ville ha identifikasjon med den andre som førestnad. Psykopaten oppfatter derimot autentisk identifikasjon som innvanderande og som å bli kontrollert av den andre og kjemper følgjeleg mot fenomenet (Meloy, 1988) Kanskje for å unngå total einsemje simulerer psykopaten ei identifisering med den andre, ei pseudoidentifisering. Offeret kjenner seg igjen i psykopaten, men ikkje vise versa. Ut av dette dannast det ofte ein sadomasochistisk relasjon der offeret er sårbart og dermed opent for manipulasjon (Meloy, 2004). Anna C. Salter har intervjuet innsatte psykopater som fortalte ho at denne pseudoidentifiseringa kunne brukast til å oppnå ulovlege eksterne goder ifrå fengselbetjentene, men at det største velbehaget kom frå å lure og å sette offeret i ein vanskeleg situasjon (2003).

5.2.4 Forsvarsverk

Forsvar definerast som operasjon som tek sikte på å redusere eller eliminere forandringar som kan true integriteten og stabiliteten til det psykososial individet (Laplanche & Pontalis, 1988).

Normale og meir velfungerande forsvarsverk vil bestå av fortrenging, isolering, intellektualisering og rasjonalisering. Felles for desse er at dei let driften og/eller den kognitive representasjonen av denne driften borte frå egoet. Dette hjelper egoet til å unngå

intrapsyriske konflikter (Kernberg, 1986). Ofte kan personen fungere ganske bra sjølv om det er stor førekomst av desse forsvarsverka.

Primitive forsvar er bygd rundt splitting og inkluderer projektiv identifisering, benekting, omnipotens og devaluering. At dei er bygd opp rundt splitting inneberer at forsvara freister å halde motstridande informasjon om sjølv og andre åtskilt. Dette skapar ofte store problem for individet, men er samtidig eit forsvar mot at individet desintegrerer og at grensene mellom sjølv og andre skal bli heilt utviska (Kernberg, 1986)

Kernberg definerer splitting som det å sjå på seg sjølv og andre som totalt gode eller totalt vonde og at desse skiftningane kan vere relativt frekvente og plutslege. Primitiv idealisering har likheiter med splitting. Tendensen til å sjå ting som enten fullstendig gode eller fullstendig vonde forsterkast ved å skape indre urealistiske førestillinger om allgode og mektige andre. Av og til vil den idealiserte andre bli forsøkt verva som konspirator mot ein førestilt fullstendig vondt objekt. Skilnaden til vanleg idealisering kan kanskje seiast å vere intensiteten i idealiseringa, kor mykje det dominerer vedkommandes liv og den konspiratoriske handlingsimpulsen. Projektiv identifisering er som ved normal form for projisering det å attribuere ein fortrenkt eigenskap over på eit anna menneske. Men ved projektiv identifisering vil ein i motsetning til i vanleg projisering også 1) halde fram med å føle den projiserte eigenskapen 2) frykte den andre personen og den projiserte eigenskapen i han, 3) ønskjet om å kontrollere den andre ved hjelp av denne mekanismen. Kernberg definerer benekting som tendensen til kognitivt å erkjenne eit problem, men benekte at dette har nokon personleg relevans. Benektinga kan også berøre kontradiktoriske sjølvbilder. Kernberg seier at dette bidreg splittinga. Underteikna tenker at dette kanskje også kan seiast å vere ein ekstrem utgåve av rasjonalisering eller intellektualisering. Personen prater om viktige og opprørande ting på ein sakleg måte, men held unna den emosjonelle komponenten. Endeleg skildrast omnipotens og devaluering å vere aktiveringa av ego tilstander der ein ser på seg sjølv som grandios og storslått og å sjå kraftig ned på andre menneske (Kernberg, 1986). Eit middel for å oppnå devaluering er bedraget. Gjennom å lure andre reduserer ein verdien til den lurte og føler dermed ei foraktglede («contemptuous delight») (Bursten sitert i Meloy, 1988). Det gjelder for nesten alle desse umodne forsvarsmekanismene at dei enten er produkt av eller forsterker splittinga (Kernberg, 1986).

5.2.5 Tilknytning

Patricia Crittenden i eit foredrag lagt ut på youtube (Bpsmediacenter, 2013) hevdar at tilknytning er utvikla for å beskytte barnet mot fare. Dette stemmer også overeins med Kernberg (1986) og Meloy (2004) sine tankar om tilknytning. Fordi det vaksne psykopat har hatt ein barndom prega av meir uforutsigbarheit og fleire farar enn det som er normalt, vil hans strategiar i møte med andre menneske også vere annleise.

Meloy peiker på det grandiose sjølvet sitt funksjon som ein måte å ikkje trenge andre på (2004). I eit potensielt sett veldig farleg miljø med lite emosjonell støtte kan det vere ein nødvendighet å utvikle ein indre struktur der ein ikkje treng andre (Mack et al., 2011).

For det normale individet vil det vere ein internalisert god mor som aksepterer og stadfestar han. (Klein i Hinshelwood, 1994 & Meloy, 2004) Men for psykopaten vil morsfiguren istaden bli oppfatta som eit rovdyr. James Grotstein kallar dette det framande sjølvobjektet. Det framande sjølvobjektet er ei indre førestilling som gjer at barnet førestiller seg eit rovdyr der ute i verda, men også etterkvart at dette rovdyret blir han sjølv. (i Meloy, 1988). Barnet får eit rovdyr-byttedyr forhold til verda. Først at det sjølv er eit byttedyr for farlege omsorgspersonar. Så at rollene vendast om og ein sjølv er rovdyret og omverda byttedyret. Ved å sjølv bli byttedyret, eller identifisere seg med aggressoren, eller identifisere seg med det framande sjølv-objektet oppnår barnet og den vaksne psykopaten auka sjølvkjensle (Meloy, 2004).

Når ein sjølv utsettast for omsorgspersonar som potensielt sett kan vere veldig farlege, må ein bryte med gode og svakare objekter (Kernberg, 1986). Istaden må ein fokusere all sin lojalitet på den omnipotente og sadistiske foreldren. I ein slik situasjon kan ein også førestille seg at det er føremålsteneleg for barnet få utvikle ein alternativ strategi. Den normale typisk trygge tilknytningsstilen kalla B-stilen inneberer emosjonell transparens, forhandlings- og kompromissvilje. For barnet med ikkje-tilfredsstillande foreldre vil ein tilknytningsstil av type A eller C kanskje vere meir hensiktsmessig. A-stilen inneberer det å skjule kjenslene sine og det å fokusere på å ikkje gjere galt, og så på å gjere rett. C-stilen derimot inneberer sterk emosjonell ekspressivitet, liten forhandlingsvilje, korttidsperspektiv på nyting og ein villigheit til å bruke manipulasjon for å få sin vilje. Psykpati er definert som ein integrasjon av A og C stilen, der ein kan nytte seg av det som er mest hensiktsmessig i situasjonen. Overfor ulike menneske kan ein nytte seg av ulike stil for å sikre seg best mogleg utfall i situasjonen (Farnfield et al., 2010). Kanskje det er dette som gir psykopater deira kameleon-liknande natur (Meloy, 2004). Dette omgrepet har ein del til felles med Helene Deutch (1942)

omgrep om som-om naturen (i Meloy, 2004). Dette inneberer at ein ikkje berre spelar ei rolle, men går verkeleg inn i sin rolle. Som-om naturen liknar på Mervin Glasser sitt omgrep om simulering som er den akt å etterlikne objektets kjensler og uttrykk utan at dette har eit indre korrelat (i Meloy, 2004). Ein kunne tenke seg at ein slik ferdigheit ville vere fordelaktig i eit farleg miljø. Å tune seg inn på omsorgspersonens kjensler blir viktigare enn å finne ut kva ein sjølv føler (Farnfield et al., 2010) Hos den diametrale psykopaten vil som-om naturen vere ubevisst. Dette inneberer at psykopaten ikkje er seg bevisst at han har ein som-om personlegdom. Det er som om dette er den einaste måten han kan opptre på. Det er som når Patrick Bateman i filmen *American Psycho* (Harron, 2000) seier: "There is no real me" eller Ibsens *Peer Gynt* (2005) som meiner at menneske er ein løk utan kjerne. Den vaksne psykopaten ender opp utan evne til å forelske seg, utan evne til å investere emosjonelt i andre og alle relasjonar til andre er av ein overflatisk (Kernberg, 1989) der maktperspektivet er totalt dominerande (1986). Evnen til å vise lojalitet overfor andre er fråverande hos psykopaten (1989).

Det teoretikarane presentert her har til felles er deira syn på tilknytning som eit emosjonelt band og som eit vern mot ytre farar. Tilknytningen tilpasser seg konteksten. I sin opprinnelege eller infantile kontekst var tilknytningsformen nesten alltid situasjonsadekvat. Men i den seinare konteksten som vaksen så vil konteksten for dei med ikkje-B tilknytningar vere utfordrande både for dei sjølv og omgjevnadane. Det det herskar ein tilsynelatande ueinigheit om er i kor stor grad denne tilpasningen kan varierast i vaksen alder. Crittenden (Bpsmediacentre, 2013) ser ut til å opne for at større grad av situasjonsvariande tilknytningsstil for eit og same menneske i vaksen alder (Crittenden, 1999): Menneske X har tilknytningstil A overfor menneske Y, men tilknytningsstil C overfor menneske Z. Meloy (2004) og Kernberg (1989) ser meir ut til å meine at psykopaten i botn og grunn alltid vil ha ein psykopatisk tilknytningsstil utan evne til lojalitet overfor noko menneske. Det framande sjølvobjektet vil alltid vere der og i stor grad fargelegge alle relasjonar.

Instrumentell vald

I forhold til vald er det unike med psykopater deira frekvente bruk av instrumentell aggresjon. Instrumentell aggresjon definerast som kontrollert målretta aggresjon som blir brukt for å oppnå eit eksternt mål. I tillegg er den instrumentelle aggresjonen ofte planlagt (Glenn & Raine, 2009). Instrumentell aggresjon skil seg frå reaktiv aggresjon som er driven av impulsar og emosjonar (Meloy, 1988). I sin oversiktsartikkel peikar Stephen Porter og Michael Woodworth på at delen av instrumentell vald psykopater gjer er langt høgare enn

denne delen for ikkje-psykopater (2006). Det er likevel viktig å ha in mente at svært lite vald er berre reaktiv eller berre instrumentell (Barratt, Stanford, Dowdy, Liebman, & Kent, 1999; Bushman & Anderson, 2001). Følgjeleg ender dei opp med å konkludere at psykopater gjer både former for vald (Porter & Woodworth, 2006).

5.3 Sadisme

Mirrian - Webster ordbok på nett definerer sadisme som glede ved å vere grusam, valdeleg eller påføre andre smerte. Spesielt gjeld dette seksuell glede ved å skade eller straffe nokon. Her ser vi to moglege definisjonar: Ein seksuell og ein ikkje-seksuell utgåve av sadisme.

I DSM-5 finst det berre ein seksuell diagnose knutt til begrepet sadisme. Den har som kriterier at individet over lengre tid skal ha hatt intense seksuelle fantasiar gjennom å påføre andre skade, og at individet skal ha handla på desse impulsene.

I vedlegget til DSM-3 fanst det ein opptaktene til noko ein meiner seinare kunne bli diagnosekriteriene til ein ikkje-seksuell form for sadisme. Den har ni kriterier som blant anna inkluderer det å ha brukt fysisk vald for å oppnå dominans i ein relasjon, audmjuking av andre, brutal disiplinering av andre, fascinasjon for skader, tortur, våpen og i tillegg at denne åtferda også må ha blitt påført andre enn kjærast og familie. (DSM-3-R)

5.3.1 Seksuell sadisme

Freud bruker allereie omgrepet sadisme i samanheng med sin behandling av perversjonar i *Three essays on the theory of sexuality* i 1905 (Freud & Strachey, 1972). Her seier han at sadisme og masochisme er dei mest primære perversjonane. Sadismen er den aktive delen, og masochismen den passive. All seksualitet inneheld ein del aggresjon. Og all smerte kan omgjerst til seksuell lyst. Det kan verke som om den hypotetisk sett ideelle seksualitet er eit individ der aktivitet og passivitet eksisterer side om side i like store kvanta. I eit individ med sadistisk legning har den aggressive og aktive komponenten derimot blitt dominerande. Freud talar også om at den aggressive komponenten lausriver seg. Dette kan kanskje forståast som at den aggressive komponenten lausrivast ifrå seksualiteten, og ikkje blir ein del av seksualakten, men derimot blir eit mål i seg sjølv. Når dette skjer fullstendig vil kanskje individet seksuelt sett kunne klare seg utan seksualakten og berre stimulere seg sjølv gjennom sadistisk praksis eller fantasi. Perversjon er når forspilsaktiviteten blir målet med seksualiteten. (Freud & Strachey, 1972)

For Freud er sadisten også alltid ein masochist og vise versa. Men det er alltid ein av sidene som dominerer. Samtidig er det også slik at er ein sadist på verkelegheitsplanet, kan ein samtidig identifisere seg med masochisten og hans smerter i fantasien. Også det motsette er tilfellet. I *Three essays on the theory of sexuality* seier Freud (1972) at det primære er sadismen. Laplanche og Pontali (1988) i deira psykoanalytisk ordbok hevdar derimot at Freud skal ha meint at det er masochismen som er det primære. Freud legg også til at i hans augo skyldast alle perversjonar forstyrringar i utviklinga (Freud & Strachey, 1972).

Ifølgje Franco De Masi (2003) finst det grovt sett tre psykodynamiske paradigmer som har skrive om perversjonar. *Det første paradigmet* omfattar talspersonar som held seg relativt trufast til Freuds tankar om perversjon som eit avvik. Der blir perversjonar oppfatta som resultatet av krystalliseringar av menneskets libidinale og aggressive tendensar. I denne leiren er det også eit sterkt fokus på rolla infantil seksualitet spelar i utforminga av perversjonar i vaksen alder (De Masi, 2003). De Masi trekker fram Janine Chasseguet-Smirgel (1984)) som den framste representanten for denne leiren. Ho hevda at grunnpilaren i verkelegheita var forskjellen mellom kjønna og forskjellen mellom generasjonane. Desse forskjellane medfører at individet og spesielt barnet er avgrensa og liten. Barnet må vente for å kunne ta farens posisjon og dermed få tilgang til dei seksuelle godane. Dette klarer det normale barnet. Men barnet som utviklar seg i pervers retning ønskjer ikkje å vente og å underkaste seg røynda. Det ønskjer å øydelegge virkeligheita, og skape ei ny ei. Ein gjer seg sjølv til kreativ skapar og øydelegg universet der faren er sjefen. «A universe where anything becomes possible (...) Differences having been abolished, the feelings of helplessness, smallness, inadequacy, as well as absence, castration and death – psychic pain itself-also dissapears» (s. 13). *Paradigme nummer to* er den relasjonelle leiren som tenderer mot å sjå pervers seksualitet som eit forsvar. Teoretikarane tilhøyrande dette paradigmet er påverka av Winnicott og Kohut. De Masi trekker fram M. Masud R. Khan (1979) som den framste eksponenten frå dette feltet (De Masi, 2003). For Khan er perversjon resultat av at mora danna seg ei førestilling barnet som ho forguda (idoliserte). Barnet internaliserer denne førestillinga om idolet og ser på den som seg sjølv. Barnet vil då ikkje kome i kontakt med andre sider av seg sjølv og vil heller ikkje vurdere det som akseptabelt å utvikle seg. Som vaksen vil barnet då fortvilt søke å finne igjen eit anna menneske som på nytt kan skape dette morsscenarioet. Målet med den perverse akten er dermed å 1) bli eitt med mora i fantasien. 2) bekrefte det idoliserte sjølvet eller dei idealiserte sidene av seg sjølv og halde under kjensla av mindreverd og uverdighet. Seksualiteten brukast som middel for å oppnå kjensla av å vere eitt med mora og kjensla av å ha eit intakt idolisert sjølv (Khan, 1979). De Masi nemner ikkje

Goldberg, men undertekna tenker at også han tilhører dette paradigmet. For Goldberg (1995) er perversjon resultatet av ein mangelpatologi. Perversjonar definerast som bestående av seksualisering og splitting. Seksualisering er at ikkje-seksuelle områder vert infisert med seksualitet. Perversjonen fungerer som eit substitutt for sjølvobjekta. Perversjonen blir såleis eit forsvar mot tomheit, angst og manglande sjølvsamheng (1995). *Det tredje paradigmet* er skulen som er påverka av Klein. Her ser ein på perversjon som seksualisert makt og grusamheit. I normal kjærleik vil ein søke foreining med objektet og individet vil bry seg om objektets nyting. I pervers seksualitet dreier det seg nesten berre om nytinga over å triumfere over den andre og fryd over destruksjonen (De Masi, 2003). For Meltzer er perversjonar resultatet av ein mislykka splitting mellom god og vond seksualitet (i De Masi, 2003). I normale menneske vil det vere ein avhengigheit av gode objekter. I perversjonar vil det vere dei perverse delene som dominerar og som får dei gode delane til å underkaste seg. For å få i stand denne underkastinga forfører dei perverse delane dei gode objekta gjennom å falsifisere verkelegheita. Denne falsifiseringa føregår gjennom sadistisk fantasering, reduksjon av objektet til fetisjistisk leikeobjekt, å ta på seg offerrolla og autoerotisk sensualitet (De Masi, 2003). Meltzer førestiller seg også at perversjonen kan fungere som ein avhengigheit der ein i større og større grad utviklar ein avhengigheit for perversjonen på kostnad av andre former for relatering (De Masi, 2003).

De Masi sjølv tek opp igjen ein av trådane frå Meltzer om at perversjon er ein avhengigheit. I eit normal seksuell relasjon har partane identiske roller. Begge gir og tek nyting og begge bryr seg om nytinga til den andre. I den perverse relasjon er rollene komplementære. Den eine gir og den andre tek. Den eine er aktiv, den andre er passiv. I den normale seksualakten er det funksjonen mellom to gjensidig attråande kroppar som skaper gleden og nytinga. I den perverse seksualakten er den fascinasjonen over dei komplementære rollene som skaper nytinga og gleden (De Masi, 2003). Det som då skjer er at ein blir avhengig av fascinasjonen over rollene og over den fysiske nytinga. Ein vil då freiste å gjere denne nytinga meir og meir intens. Tilknytninga kjem fullstendig i bakgrunnen, og livets høgdepunkt vil vere den perverse seksualakten, forstått som ein nytingsklimaks og ikkje som intimitetens eller kjærleikens klimaks (De Masi, 2003). Den fysiske nytinga lausrivast frå relasjonen og tilknytninga.

Det er vanskeleg å plassere Stoller innanfor rammene av desse tre paradigmene (De Masi, 2003). Stoller hevdar at perversjonar er erotisert hat. Sagt med andre ord er kjernen av perversjonar ønsket om å skade andre (Stoller, 1975). Dette hatet eller animositeten har sitt utspring i traumar i barndommen. Barnet får då eit ønske om å ta hemn. Ved å utføre sine

perverse handlingar kan det dermed snu barndommens traumar til triumf. «In the perverse act the past is rubbed out. This time, trauma is turned into pleasure, orgasm, victory.» (Stoller, 1975, Kapittel 1, 13. avsnitt) Samuel Juni (2009) har ein liknande teori innanfor feltet om ikkje-seksuell sadisme. Både to sine teoriar kan oppsummerast med at "Doing evil is an attempt to transform the terrible passivity and helplessness of suffering into an activity." (Alford, 1997, p. 3)

5.3.2 Ikkje-seksuell sadism

Hos til dømes Kernberg vil overgangen mellom sadisme og psykopati vere glidande. Sadisme sjåast her ikkje på som ein eigen diagnose, men meir som eit framtrekande trekk hos dei mest alvorleg anti-sosiale individa (Kernberg, 1984). Meloy (1988) bygger i stor grad vidare på Kernberg sine tankar om at sadisme er ein del av psykopatens handlingsreportoar. Sadismen kan både eksistere utvendig og innvendig i psykopaten. Den sadistiske gleden ved å straffe og bedra andre menneske representerer den ytre komponenten. Den indre komponenten er psykopatens identifisering med ein primitiv, sadistisk foreldrebilete. (Kernberg, 1984; Meloy, 1988) . Kanskje er det slik at den indre sadismen til ein viss grad forårsaker den ytre sadismen.

Theodore Millon er best kjent for sine arbeider om personlegdommen og for å ha laga mange underfasetter til dei ulike personlegdomsforstyrkingane (Millon & Davis, 2000). Han laga ein typologi over sadister der han delte dei i fire grupper. Den eksplosive sadisen er roleg heilt til han blir tilstrekkeleg krenka og eksploderer då i eit raseri og sinne som oftast går utover familiemedlemmane. Den tyranniske sadisten bruker fysisk og psykisk angrep og nyter å påføre andre smerte og lidning. Motstand berre aukar tilfredsstillinga denne typen sadistar føler (Millon, 2004). Den tvingande sadisten (enforcing) bruker sin sadisme for å sette seg i respekt og skape ro og orden. Desse nyter det å få andre til å følgje reglar straffe dei for den minste lille overtreding for på den måten å få utløp for sin intense rettferdige harme. Den ryggeslaue sadist er usikker og sårbar og i hans indre verden er andre menneske farlege og fiendar. Han angrip og er sadistisk for å kome bort frå eigen sårbarheit og for å angripe andre før dei angrip han (Millon, 2004).

Det er ulike meiningar korleis dette oppstår. Freud meinte at andre-aggresjon (aggresjon mot andre) er sjølv-aggresjon vendt utover (Laplanche & Pontalis, 1988). Fenichel meinte at andre-aggresjon blei sett på som eit instinkt på lik linje med andre libido (Fenichel, 1946). Kriminologen Athens i hennar arbeid med mordarar og psykopater tek opp igjen

denne tråden og påpeiker at den umiddelbare reaksjon til psykopatane in spe er ein innoverretta aggresjon. Så etterkvart vendast aggresjonen utover (Athens, 1989) Bach ser valden som ein distraksjon sadisten bruker for å kome bort ifrå separasjonsangsten og som eit forsøk på å kommunisere med andre utan å miste seg sjølv (2013).

C. Fred Alford (1997), ein filosof som er inspirert av Klein kjem med sin forklaring på sadistens handlingar. Han gjer dette ved å erstatte ordet sadisme med vondskap. Kanskje kan forklaringa på dette vere at han er redd for at vi skal "...use the psychopath's evil to let the rest of us off the hook" (Alford, 1997, s. 7). Istadenfor peikar han på det allmennmenneskeleg aspekt ved vondskapen. Ein fordel han får ved å operere med begrepet om vondskap istadenfor sadisme er ikkje berre at han får fram det allmennmenneskeleg aspekt, men også at han får fram tosidigheita i vondskapen: Både mennesker og naturen utøver vondskap mote menneska (Alford, 1997). Og det er nettopp dette faktum som kan verke som det sentrale for Alford nettopp vondskapen som menneska blir påført av natur og andre menneske, fører til at desse lidande menneska igjen påfører andre menneske vondskap.

Medan Kernberg (1984), Meloy (1988) og Millon (& Davis, 2000) fokuserer på dei aktive menneskelege sidene av sadisme i form av ønskje om å kontrollere, true, audmjuke og triumfere over andre menneske så fokuserer Alford (1997) også på dei passive og ikkje-menneskelege ved sadisme. For å gjere dette operer Alford med eit utvida omgrep om vondskapen. Vondskap er både 1) det vonde og tragiske som skjer med menneska (død, sjukdom, sårbarheit, arbeidsløyse etc) og 2) det vonde og tragiske som eit menneske gjer mot eit anna menneske. Alford kan kanskje grovt sett seiast å ha fire hypoteser eller kjernepunkt. 1) Vondskap er nytinga i å pine andre og mangelen på anger. Dette punktet er felles med Kernberg (1984), Meloy (1988) og delvis Stone (2009). 2) Vondskap er basert på erfaringa av udiffereinsierte og ikkje-romma angst. At offeret opplever denne angsten er kanskje sjølv sagt. Men også sadisten har opplevd denne kjensla og overveldast av den. Alford skriv om ein informant at han blei «the evil beast, so as not to be devoured by it» (Alford, 1998, s.11). Å symbolisere og verbalisere angsten sjåast på som alternativet til å agere den (Alford, 1998). 3) Ved å gjere vondt mot eit anna menneske kjem du også veldig nært det andre menneske. Du overskrider det andre menneskets grenser. Du kjem i kontakt med livets vitalitet. Du oppnår blant anna ein intens foreining med de andre menneske. Det fryktelege er også det vitale. Alford bruker Ogdens begrep "autistic-contiguous position" (Alford, 1998) Dette er eit stort og relativt komplekst omgrep, men kan skildrast som eit stadium meir primitivt enn det depressive og paranoid-schizoide stadiet til Klein, eit stadium dominert av sensoriske stimuli og pre-symbolske erfaringar. Grensene mellom individet er også skjøre og

nesten ikkje-eksisterande og det er ein angst der for å desintegrere og å falle frå kvarandre til mange biter (Ogden, 1989) Tilstanden inneberer ein enorm sårbarheit, derfor angsten. Men saman med faren ligg det også moglegheita til ei vedunderleg erfaring med eit anna menneske. Med ved å oppnå denne vitaliteten gjennom sadismens verkemiddel så er det berre offeret som er sårbart, ein sjølv er ikkje sårbar. Følgjeleg er dette forsøket å rekne for juks (Alford, 1997). Alford kaller det ”an attempt to get the satisfaction without the dread, making contact with ultimate reality inside the body and spirit of another (...)” (Alford, 1998, s. 99). Han ønskjer intimiteten og kontakten, utan risikoen. Såleis blir dette eit forsvar. Han forsvargar seg mot einsemja ved å ta kontrollen og intenst påtvinge den andre sårbarheit. Sadisten får då som eit resultat tilgang til den andre sin sårbarheit, utan å løpe ein eigen risiko. Han tek sårbarheit, utan å gi sårbarheit. Resultatet blir at det blir eit møte prega av sårbarheit, intimitet og intenst hat, frykt og ensidigheit. Kernberg seier om dette at gratifisering av aggresjon er den einaste betydningsfulle måten dei kan relatere seg til andre (Kernberg, 1984). I slektskap med dette er Khans tanke der sadisten opplever gleder ved å overgi seg gjennom å identifisere seg med offeret (1979). Dette liknar også på De Masi (2003) sitt omgrep om at den komplimentære seksualakten, der den aktive sadisten identifiserer seg med den passive masochisten. 4) Vondskap som ingen-ting. Vondskap er tapet av evnen til å investere mening i livet, tapet av evna til å elske og til å bry seg. Sadisten føler tidvis eller ofte på desse problema i overveldande grad. Men ved å sette andre i denne situasjonen av totalt fortviling kan han sjølv lettare kontrollere denne kjensla av totalt sjølvtap og meningsløys (Alford, 1997). Sadisten oppnår kanskje eit fellesskap med den andre ved at den andre no i sadistens augo opplever det same som han sjølv. Følgjeleg føler sadisten seg mindre aleine. For sadisten er det som om språket eller symbolene (som kunne ha vore uttrykt gjennom dans og kunst) ikkje strekker til som kommunikasjonsform for det som er mest påtrengande for hans del, nemleg hans indre smerte. Følgjeleg kommuniserer han denne smerten til offeret på ein veldig primitiv måte ved å sjølv eksponere offeret for den smerte han sjølv føler seg eit offer for. No deler han og offeret smerten og sadisten er kanskje mindre einsam. Det er ein tosomheit der. Det er sjølvstekt ein pervertert tosomheit sidan forholdet vil oppløysast så snart tvangen fjernast. Sadisten trekker offeret ned i sin elendigheit bokstaveleg talt, medan eit sunnare forhold ville ha innebert at sadisten trakk seg sjølv litt oppover ved å symbolskt kommunisere sin smerte istadenfor fysisk å innskrive sin smerte i offeret. Som De Masi seier om den avhengige vil sadisten føle ei kortvarig letting, men vil så på nytt jage etter eit nytt offer å kommunisere sin smerte til. Difor er også forsøket på å kommunisere misslykka.

6 Teori og kasus

6.1 Narsissisme og psykopati

Som tidlegare nemnt er det fleire teoretikarar som meiner at narsissisme og psykopati b   to er diagnoser på same spekteret, men med ulik alvorlighetsgrad. Menneske som berre lider av narsissisme har generelt sett betre ivaretekne objekt-relateringsfunksjonar og betre superego funksjonar (Kernberg, 1984, 1989; Meloy, 1998). Kernberg har også hevda at alle som oppfyller diagnosen antisosial personlegdom, også har eit narsissistisk diagnose (Kernberg, 1984). På bakgrunn av dette tenker eg at det ikkje er nødvendig å behandle narsissismespekteret og psykopatispekteret ved dei to psykopatane kvar for seg, og psykopatidelen og narsissismedelen vil difor bli slått saman.

Til tross for at Kernberg (1984) har hevda at alle med antisosial personlegdom også lider av narsissistisk personlegdomsforstyrning ønskjer eg å diskutere dette litt i forhold til dei to kasusa.

Både Kuklinski og Ray oppfyller kriteria for antisosial personlegdomsforstyrning og for narsissistisk personlegdomsforstyrning. Viss vi likevel ser på kriteria for dei to diagnosene er det likevel som om kriteria knytt opp til forfengeligheit ikkje vert oppfyllt av dei to. I sine egne utlegningar og ifølgje vitnar verker det ikkje som om dei to legg for dagen sj  lvviktigheit, fantasiar om uavgrense suksess eller krav om andres beundring. Og i alle fall når det gjeld Ray så ser han heller ikkje ut til å oppfylle kriteriet om arrogant åtferd. Ein kan likevel innvende at ein på eit indre plan i deira fantasi så kan dei ha hatt desse fantasiane og førestillingane om seg sjølv. Ein kan også hevde at desse fantasiane har vore ubevisste (Hinshelwood, 1991) og berre gitt seg til kjenne indirekte gjennom deira brutale og omsynslause åtferd. Kanskje kan det ha vore slik at deira grandiositet og fantasiar om uavgrensa suksess og kjensle av å vere spesiell gav seg til uttrykk i Rays ekstreme sadisme og i Kuklinskis utstrekke leigemordarverksemje. Dette kunne ha vore interessant å seie noko meir om til dømes gjennom ein Rorschach test, men dette kan ikkje vi seie noko sikkert om.

Når det gjeld andre av trekka som mangelfull empati og interpersonleg utnyttande stil så ser vi klarare teikn på at b   to oppfyller kriteria. Ray lurar ein venn til å ta livet av eit offer i tillegg til at han får si eiga dotter og sin sambuar til å hjelpe han med kidnappingane (Sparks, 2007). Kuklinski truar og bankar opp si kone når ho uttrykker tvil om forholdet og held fram med å true sin familien også etter at han kjem i fengsel (Higginbotham, 2013). Når det gjeld det å vere misunneleg er det meir naturleg at dette har vore eit trekk hos b   to, men

dei gir aldri verbalt uttrykk for dette. Dette vil bli nærare diskutert i den påfølgjande delen om sadisme.

Kva gjeld psykopatiske trekk er det klart at både to bryt juridiske lover og driv på med bedrageri i form av lure deira respektive ofre. Kva gjeld ofrenes sikkerheit har dei også lite respekt for denne. Når det gjeld eigen sikkerheit vil eg derimot argumentere for at både Ray og Kuklinski strekker seg langt for å ta den i vare. Kuklinski opptre oftast som ein forsiktig mordar som nøye skjuler sine spor og Ray bygger ei lydisolert vogn til 100 000 dollar (Sparks, 2007; Ginsberg, 2004). Også når det gjeld impulsivitet, er deira ugjerningar primært sett av ei kald, uemosjonell og planlagt karakter. Utifrå kjeldene begår ikkje Ray nokon form for reaktiv vald, medan Kuklinski tek livet av folk som provoserer han. Likevel greier sistnemnte å styre seg såpass at han ikkje blir tatt for desse reaktive drapa. Det kan verke som om impulsivitet ikkje er eit kjenneteikn på desse to personene og deira kriminalitet. Tvert om verker det heller som om emosjonell kulde og fråverande skuldkjensle er desse to sin framste psykopatiske kjenneteikn. Dette stemmer overeins med den primære psykopaten (Lykken, 1996) med relativt små mengdar med angst (Mack et al., 2011) som først og framst er kjenneteikna av interpersonlege avvika i form av kjenslekulde og stor vilje til manipulasjon (Hare & Neumann, 2008).

Til slutt kan det også vere verdt å nemne nokon ord om Kuklinskis og Rays barndom sett i lys av narsissistisk teori. Både to let seg relativt lett forstå i lys av Kohuts teoriar om ein narsissistisk mangelfull barndom (2001). Både Ray og Kuklinski må kunne seiast å ha opplevd relativt lite empatisk spegling og innleving frå sine foreldre. Dette vil ifølgje Kohut føre til ein varig skade i sjølvvet. Deira kjensle av å vere verdifulle menneske som kan oppnå meningsfulle ting i livet vil dermed bli skadelidande. Det er kanskje noko av dei etter kvart utvikla seg til å bli svært valdelege og sadistiske.

Med dette har vi i tilstrekkeleg grad behandla rammene for den sadistisk forstyrringa, og vil no gå over til å diskutere meir direkte ulike sadistiske teoriar og korleis dette let seg applisere på dei to kasusa.

6.2 Sadisme

Hovudproblemstillingen i denne oppgåva har vore å sett nøyare på kva motivasjonen bak sadisme er. Vi ser at Ray og Kuklinski er forskjellige i så måte. Ray kan utan tvil seiast å vere sadistisk. Hos Kuklinski er derimot den sadistiske sida ikkje like eksplisitt framme i

dagen, og er ikkje vedstått. Hos sistnemnte er det derimot tydelegare at han har eit veldig instrumentelt forhold til vald.

I denne oppgåva opererer vi med ein hypotese om at sadistisk åtferd vert utført viss motivasjonen overstig inhibisjonen. I fysikkens lover kunne ein seie at sadismen vert utført viss kraften er sterkare enn motkrafta. Impulsen til å gjere sadisme treng følgjeleg ikkje å vere spesielt sterk, viss inhibisjonen er enno svakare. Det vil her ikkje undersøkast om denne hypotesen er sann, men om den kan fungere som eit meningsfullt rammeverk i forståinga av dei to kasusa sine sadisme. Under følgjer ei grunngjeving for hypotesen om krefter og motkrefter i sadismen.

6.2.1 Undersøking om alle sadistiske former eigentleg er ein felles sadisme

Det er to andre spørsmål ein også bør ta opp før ein skriv vidare på diskusjonsdelen. I utgangspunktet finst det fire typer sadisme. Lovleg og ikkje lovleg ikkje-seksuell sadisme og lovleg og ikkje lovleg seksuell sadisme. Det er naturleg å tenke seg at skiljet mellom lovleg og ikkje-lovleg seksuell sadisme går i stor grad langs linjene mellom frivilligheit og ufrivilligheit frå offerets sin side. Men ein kan også innvende at blir sadismen for ekstrem så vil handlinga vere ulovleg å utføre sjølv på eit frivillig offer. Jeffrey Damer og Aimar blei for eksempel bae dømt for kannibalisme og kastrering sjølv om deira offer på eit tidspunkt hadde gitt sin aksept (Esposito & Safferling, 2008; Harding, 2003; W.H. Martens, 2011).

Skilnadane mellom lovleg og ikkje-lovleg ikkje-seksuell sadisme er meir uklare. Ein kunne kanskje hevde at den lovlege sadismen er tendensen i oss alle til i større og mindre grad å finne nyting i det å observere andres lidning. Ein kunne tenke seg at dette inkluderer aktiviteter som erting, ikkje fysisk mobbing, oppsøking av slike sider på nettet og liknande. Ei ulovleg ikkje-seksuell sadisme ville oftare dreie seg om vald, tvang og bortføring av eit ufrivillig offer. I denne oppgåva er det berre aktuelt å drøfte lovleg og ulovleg seksuell sadisme og ulovleg ikkje-seksuell sadisme. Spørsmålet blir då om det er nokon forskjell mellom lovleg og ikkje-lovleg seksuell sadisme. Og i andre omgang om det verkeleg er ein forskjell mellom seksuell og ikkje-seksuell sadisme. Kort sagt: kan dei tre kategoriane reduserast til ein kategori.

Når det gjeld seksuell sadisme kan ein hevde at mange av begrepa ein bruker om frivillige perversjonar også let seg bruke på ufrivillige perversjonar. Som vi seinare skal sjå er det mykje som tyder på at fantasien spelar ei sentral rolle i lovlege perversjonar (De Masi, 2003; Khan, 1979; Meltzer, 1973) Men viss den også spelar ei sentral rolle i ulovlege

perversjonar noko Ray er eit døme på og andre kriminelle av ulike karakter er eit døme på (Salter, 2003). så kan ein hevde at frivilligheit og ufrivilligheit blir nyttige ingredienser i den seksuelle opplevinga til sadisten. Det ufrivillige offeret kan oppfattast som frivillig i overgrepsmannens fantasi, og det frivillige offeret kan spele ufrivillig. Slik sett kan ein seie at fantasiens funksjon blir viktigare enn kva realiteten er sett fra sadistens perspektiv. Det spelar ingen rolle kva offeret eigentleg føler, så lenge sadisten er overtydd i sin oppfatning av kva offeret føler og tenker.

Ein kan også innvende at skiljet mellom frivillig og ufrivillig er irrelevant. De Masi hevdar til dømes at det sentrale i sadomasochisme er komplimentære roller av typen topp/botn, dominerande/dominert, aktiv/passiv, herre/slave og liknande (2003). Alle desse binære opposisjonane let seg like godt utføre på eit frivillig offer som på eit ufrivillig offer.

For det tredje kan ein tenke seg at desse ulike rollene og aktivitetane som offeret skal utføre også kan påtvingast offeret. Offeret kan tvingast til å gjere desse aktivitetane eller det kan gjere desse aktivitetane av eigen fri vilje, men det er ikkje essensielt for den sadomasochistisk handling. Ein kan hevde at ufrivillig seksuell sadisme er sadisme utan grenser og fleire valmoglegheiter. Her treng ikkje den aktive part å stoppe opp når offeret ikkje vil meir, og ein kan oppleve å føre offeret frå livet over til døden og ein kan utsette offeret for sterkare smerter enn det dei fleste SM passive menneske ville ha tillate.

Ein kan innvende at i dei mange SM-klubbane rundt omkring i verda så skjer dei seksuelle aktivitetane mellom to samtykkande vaksne menneske. Dette blir ikkje her trekt i tvil. Det som det her argumenterast for er at sadismekomponenten i den frivillige SM-klubben er den same som sadismen i ufrivillig sadisme. Forskjellen er at avgrensingane er større i den første i forhold til den siste gruppa. Ein mogleg analogi kunne ha vore at alkoholen er den same i vin som i rein sprit, men at dei to drikkene likevel opplevast forskjellig. Ein kan tenke seg at superego og evne til genuin objekt-relatering er meir intakt hos folk som driv med frivillig enn med ufrivillig sadisme. Basert på dei tre føregåande argumenta tenker undertekna at det er mogleg å hevde at ein også kan nytte seg av teoriar om frivillig perversjonar på ufrivillige perversjonar.

Det andre spørsmålet er om seksuell og ikkje-seksuell sadisme kan vere det same. Ser ein på Kuklinski så ser ein tendensar til sadisme i nokon av hans drap og i hans tortur av dyr i hans barndom (Ginsberg, 2004). Men ein veit svært lite om hans seksuelle liv. Han nemner at sex er det som gir han den største glede. Det er då tre alternativer ein kan tenke seg om han sexliv. 1) Han har dyrka sadomasochistisk sex med sin kone i meir eller mindre frivillige former. 2) Han har dyrka relativt normal sex med sin kone, men han har i sin fantasi alltid

hatt eit sadistisk forhold til den sexen dei hadde. 3) Han har overhovudet ikkje dyrka sadistisk sex med si kone korkje i røynda eller i sin fantasi. Korkje hans kone eller han sjølv har sagt noko om sexlivet deira så kva slags kategori hans er i vil berre vere spekulasjonar 4) Ei fjerde moglegheit er at han har ubevisste SM fantasiar. Dette ville ha stemt overeins med omgrepet om ubevisste fantasiar i psykoanalysen (Hinshelwood, 1991).

Men spørsmålet er ikkje berre om alle ikkje-seksuelle sadistar også er seksuelle sadistar. Spørsmålet er også om ikkje-seksuell sadisme har ein seksuell kjerne. Eller om den er ein fellesfaktor som ligg bak både seksuell og ikkje-seksuell sadisme. Igjen så vil det berre bli spekulasjonar om Kuklinski fekk ei seksuell tenning når han kvelte ein fyr med klessnor og hente han opp over hofta og kjente han sprelle (Ginsberg, 2004). Men mange av dei same prosessane som ulike perversjonsteoretikarar har lagt fram kan også nyttast om ikkje-seksuell sadisme. Dette gjeld De Masis (2003) omgrep om komplimentære roller og sadistisk avhengigheit, Goldbergs (1995) begrep om manglande sjølvstruktur og splitting, Stollers (1975) omgrep om fiendtlighetens sentralitet og omkalfatreringa av traumatiserende infantilsenario og Chasseguet-Smirgels (1984) omgrep om den perverses ønskje om å rive ned grenser og lover og ta Guds plass som skapar. Derimot kan til dømast ikkje Goldbergs omgrep om seksualisering nødvendigvis nyttast om ikkje-seksuell sadisme (Goldberg, 1995).

Basert på dei argumenta vi har lagt fram til no vil vi heretter sjå på sadismeomgrepet som eit fellesomgrep med felles motivasjonskrefter, men med ulike uttrycksformer. Uttrycksformene varierer frå seksuell til ikkje-seksuell og alvorlighetsgraden varierer frå lovleg (frivillig) til ulovleg (ufrivillig). Dei same motiva kan vere virksame i ulike uttrykk.

Den uakseptable sadismen

Ser vi på Kuklinski sine drap kan dei verke å vere av eine og aleine instrumentell karakter. Han blir leigemordar for å få ei større lønnsinntekt enn han ville ha fått med sine ifølgje han sjølv avgrensa evner og utdanning. I dette dømet ville det då ha vore snakk om ein kreativ bruk av sin manglande empati for å få tilgang til eit eksternt gode som er materiell velstand og trygghet for familien. Her kunne ein tenke seg denne åtferda var utslag av ein viss kompensering som kunne ha vore sunn, men som ender opp med å bli for ekstrem. I sin barndom veks han opp i fattigdom i ein svært dysfunksjonell og valdeleg familie der faren ender oppmed å forlate familien. Då han blir vaksen søker han å skape ein funksjonell og velstående familie som bur i eit trygt nabolag. Men det ekstreme ligg i at han er villig til å bli leigemordar for å oppnå dette målet. Så viss Kuklinski eine og aleine er ein instrumentell leigemordar inneberer det at motivasjonen hans er penger og trygghet for familien og at det

som mogleggjer leigemordarlivet er hans manglande kjensle av tilhøyrse i forhold til menneskeheita (Kernberg, 1984; Meloy, 1988). Han er kald og kjenner ikkje samvit og kan difor gå svært langt for å oppnå sine mål. Viss dette er tilfelle kjenner ikkje Kuklinski ubehag ved å drepe, men han kjenner heller ikkje behag ved å drepe.

Det ein kan spørre seg om er om Kuklinski også kan finne nyting i å drepe, slik Ray finn nyting å torturere sine ofre. Vi veit at Kuklinski som barn ofte torturerte og drepte dyr. Men då intervjuaren spør om kva han då følte seier han at ikkje følte nokon ting. Dette verker lite sannsynleg all den tid dei fleste handlingar som blir gjentekne treng ein eller anna form for motivasjon. Det er meir sannsynleg å tenke seg at han faktisk fekk ei glede av å pine desse dyra. Ein kan tenke seg at Kuklinski er lettpåverkeleg overfor trender i samfunnet som seier at det å vere ein kald og instrumentell leigemordar har ein status, men det å like å ta livet av folk er perverst. Den andre teorien til Symmington (2002) ville ha prediktert at Kuklinskis indre er som ein gelekklump utan ein grense til utanforverda. Følgjeleg er det mogleg å tenke seg at han blir svært påverka av korleis samfunnet oppfatter sadisme og sadistisk fryd. Sett i dette lyset blir det lettare å forstå kvifor han opent fortel at han har drept 200 menneske, deriblant enkelte heilt tilfeldige, at han drap folk som provoserte han og at han var *villig* til å torturere folk. Med den siste kursiven av villig ønskjer undertekna å understreke at Kuklinski med dette seier at han er villig og at han også faktisk utførte tortur på folk, men at han ikkje likte det. Han framstiller seg sjølv som kald, uemosjonell, brutal og instrumentell, men ikkje som pervers. Han lykkast dermed å framstå som ein meir akseptabel psykopat. Denne typen psykopat kan endatil i enkelte samanhengar vere gjenstand for idealisering (Halleck, 1966; Peter K Jonason, Webster, Schmitt, Li, & Crysel, 2012).

6.2.2 Krefter og motkrefter til sadistisk åtferd

Ein ting som kan vere viktig å tenke nærare på er korleis ein forklarar motivasjonen til sadisme er å sjå på både kva som motiverer til sadistisk åtferd og kva som motiverer til å *ikkje* gjere sadistisk åtferd. Les ein om Ray ser ein at han hevder at han har veldig sterke fantasiar. Han skal ha fantasert om å ha sex med 12-13 åringer. Han seier at han tenner på å påføre smerte, men at han ikkje ønskjer å faktisk såre ei jente (Fielder, 2013). Andre stader seier han at han fekk desse impulsene kvar andre eller tredje månad og at han har forsøkt alt frå piller til psykologar for å få bukt med sin intense sexdrift og sin perversitet. I 2000 etter å ha blitt fengsla og forhøyrta ser han på seg sjølv som ein sliten mann og han er villig til å gå til det skritt å sterilisere seg viss det er nødvendig seier han (Fielder, 2013). I dette

fjernsynsintervjuet repeterer han at han får sin tenning av å gi kvinner nyting. Her nekter han endatil for å nokosinne å ha torturert kvinner (KOB 4, 2001). Medan han i politiintervjuet innrømmer at han liker å påføre kvinnene smerte, men ikkje skade (Fielder, 2013) Slik han framstiller seg sjølv her så verker det som om kreftene for å vere sadistisk er veldig sterke. Samtidig er motkreftene i form av eit superego nesten like sterke og held dermed delvis denne sadismen i sjakk. Ray framstiller seg følgeleg delvis som eit offer for sin sterke og ubøyelige sadistiske sexdrift. Med visse modifikasjoner er dette definisjon av sekundær psykopaten ifølgje Lykken. Denne modellen seier at sekundær psykopaten har eit unormalt sterkt BAS og eit normalt sterkt BIS (i Skeem, Poythress, Edens, Lilienfeld, & Cale, 2003). BIS står for behavioural inhibition system og er eit system som reduserer sjansen for at aktiviteten blir gjennomført ved å varsle individet ved hjelp av angst om faren for straff. BAS er det motsatte systemet og står for behavioural approach system. Systemet tilskynder individet til å gjennomføre aktiviteten gjennom kjensle av lyst eller behag (Gray & McNaughton, 1996). Men det er også mogleg å tenke seg at det føreheld seg stikk motsatt for Ray. Kriteriene for eit primærpsykopat er ifølgje Fowles-Gray modellen nemleg at BAS eller prokraften er normal, men at motkraften, inhibisjonen er unormalt låg (Fowles & Gray i Skeem et al., 2003) Ein kan dermed tenke seg at Ray ikkje har så sterke sadistiske impulser, men at det hos han er eit fråvær av kjensler som skulle hindre han frå å utføre sine handlingar. Nettopp denne siste tendensen kan vi kanskje sjå klarare hos Kuklinski. Sistnemnte utfører drap tilsynelatande utan gode grunner (Ginsberg, 2004) og viss det er sant det han seier er det ikkje motivet bak drapa som er sterk, så mykje som det er inhibisjonen som er svak. Dette er altså ein måte å betrakte sadisme.

6.2.3 Krefter som motiverer til sadisme

Hemn, kvinner og sadisme

David Parker Ray bortfører, torturerer og valdtek kvinner (Glatt, 2007). Ein kan stille spørsmål kva han får ut av det. I eit lydbandopptak som Ray lagde talar han om ei prostituert kvinne. Han kjøpte ho for ein time. Dei hadde sex og i ettertid fann han ut at ho gav han gonore. Han blei svært sint og ville hevne seg. Så han kjøpte ho på nytt og bandt ho fast, skremte ho og sa at han skulle hevne seg på ho for å ha gitt han gonore (Fielder, 2013). Her verker det som om motivet er hemn. Overfor andre av desse kvinnene som han bortførte, torturerte og voldtok verker det som om han ikkje kjente dei på førehand. Men i det første dømet hadde han allereie hatt kontakt med dama og ho hadde ufrivillig krenka han ved å gi

han gonore. Dette er då to litt ulike saker. I den eine saken er det eit slags negativt affektivt band til offeret, men i dei andre sakene er det ikkje eit band på førehand i det heile tatt. La oss undersøke kva tankane hans kan ha vore for å torturere dama i det første dømet vårt. Her kan tanken hans ha vore ein attribuering av vond vilje til offeret. Offeret visste at ho hadde gonore. Offeret ville skade han David Parker Ray. Og fordi ho ønskja dette så er han rettferdiggjort i å ta hevn over ho. Viss dette hadde vore ei enkeltstående hending så ville dette ha vore eit mogleg scenario. Men viss han berre var ute etter å ta hemn kunne han også ha avstraffa ho fysisk og ikkje-seksuelt ved å banka ho opp, eller å ha drepe ho. Men han vel å utsette ho for nettopp det som er yndlingsfetisjen hans, nemleg sadistisk sex. Slik sett kan det verke som om at tanken om at dette er hemn berre er eit påskot for å bortføre og voldta ho. Vi kan prøve å kaste meir lys over dette ved å sjå på kva han skreiv i dei andre lydopptaka. Her i nokon av dei andre lydopptaka fortalte han devaluerande og skremmande ting til damane han hadde bortført. Han sa at han forventet totalt underdanigheit ifrå dei, at opprør frå deira side ville bli straffa og at dei berre var kjøtt i hans augo. Resten av budskapet i desse videoane omhandler kva han skal gjere med dei, og ikkje kva slags relasjon eller kjensler han har.

Det er vanskeleg å seie kva som føregjekk inne i Rays psyke kva gjeld emosjonar og tankar. Sjølv om desse lydopptaka skulle vere ærlige lydopptak han gjorde til seg sjølv, så kan ein spørre seg sjølv i kor stor grad Ray hadde innsikt i sine djupaste kjensler og motivasjon. Men det dei to opptaka har til felles er at dei båe representerer ein form for fiendtligheit overfor ofra. I det første opptaket seier Ray at den prostituerte dama berre er ei "whore" og at han no skal få "pay-back" (Fielder, 2013). Viss ein tenker seg nokon teoriar som let seg applisere på dette så må det vere Stoller (1975) sin teori om erotisert fiendtligheit. Ein snur eit scenario på hovudet. No er det Ray som er sjefen over damene og damene som er underlegne han. Kanskje kan ein sette det i samanheng med Rays oppvekst der han var mykje einsam, hadde få venner og opplevde mykje mobbing. Først i relativt sein alder byrja han å date damer (Fielder, 2013). Ser ein også på nyare populærlitteratur slik som *Pornopung* (Larsen, 2004), *Spillet* (Strauss & Carlsen, 2006), *Fatso* (Ramslie, 2008), *Portnoy's Complaint* (Phillip, 1994) så er det tydeleg at det for mange unge menn er sårt å føle seg romantisk hjelpeslaus overfor kvinner. Kanskje kan dette forklare kvifor David Parker Ray berre bortfører, torturerer og valdtek kvinner. Ein ting var den audmjukinga dei mobbande guttane utsette han for, men kanskje enda verre var den opplevde mangelen på interesse ifrå jenter. Følgjeleg vel han å rette sin aggresjon mot kvinner.

Sadisme som forsøk på intimitet

Dette er drap Kuklinski utfører på impuls. Han oppgir som grunn at han ikkje likte måten fyren såg ut eller at han ville teste ut eit nytt våpen. Eit døme på det førstnemnte er når han kveler ein fyr med kleshenger rett etter at offeret har urinert. Kuklinski løfter han opp på hofta si og fyren henger der til han kvelast. Det siste han skal ha sett før han døyr er "Kuklinski" seier Kuklinski i dokumentaren (KOB 4, 2001). Det kan verke som om Kuklinski uttrykker ein viss fryd ved tanken på dette. Ein kan samtidig seie at det er noko intimt over situasjonen. Kuklinski kunne ha skutt offeret eller stukket han med ein kniv, men vel i staden ein langvarig drapsmetode som medfører kroppskontakt mellom offer og han sjølv. Faktisk tek Kuklinski seg bryet med å gå til bilen for å hente klessnora for så å kunne ta livet av denne mannen. Det er ofte eit kjenneteikn på sadistar at dei er villig til å bruke ekstra tid og krefter på å plage folk (Buckels, Jones, & Paulhus, 2013). Følgjeleg kan ein tenke seg at ein del av Kuklinski kanskje ønskjer denne intimiteten. Det er ein kroppskontakt og det er ein blikkutveksling. Men denne intimiteten er einsidig. Det er berre offeret som er sårbart, som fortvilet kjempe for sitt liv og som kanskje også gir opp. Kuklinski er ikkje sårbar, han viser ikkje sine kjensler og er heilt roleg. Dette kan kanskje samanliknast med tilskodaren og stripparen. Det er berre den eine som viser seg naken og sårbar, den andre er påkledd og distansert. Alford (1997) bruker Ogdens begrep om det contiguous-autistic oppleving som vil seie å nå til menneskas ytste grenser der barrierer mellom menneske og forsvinn og i enkelte tilfeller opplever ein enorm intimitet og meningsfylde, men også ei intens angst: Som den opplevinga to djupt elskande personar kan ha i visse augeblink. Men forskjellen er at Kuklinski berre tek, og offeret berre gir. Offeret blir tvunget til å gi sin sårbarheit av Kuklinski, og Kuklinski gir ingenting av seg sjølv. Alford kallar dette å jukse (1997). Khan (1979) påpeiker at den perverse er ute av stand til å oppleve overgjeving: "The nearest that the pervert can come to experiencing surrender is through visual, tactile and sensory identifications with the other object in the intimate situation in a state of surrender (...) [But] he the pervert remains outside the experiential climax" (s. 22-23). Resultatet av denne handlinga er til sjuande og sist utilfredsstillande. Sidan det ikkje er nokon objekt-relatering, vil Kuklinski heller ikkje få noko næring av dette møtet. Følgjeleg vil han bli tvunget til å gjenta sin handling.

Ein kan også sjå det i lys av andre teoriar. Kernberg snakkar om å identifisere seg med det omnipotente og sadistiske foreldrebildet (Kernberg, 1984). Anna Freud talar om å identifisere seg med aggressoren (i Meloy, 1988). Og Meloy kallar dette å identifisere seg med det framande sjølvobjektet (1988). Dette sjølvobjektet er omnipotent og sadistisk og

psykopaten identifiserer seg med dette objektet. Denne identifikasjonen fører til auka sjølvkjensle. Ein kan førestille seg at ved å gi utløp for det framande sjølvobjekts impulsar så vil Kuklinski i enda større grad kunne auke sin sjølvkjensle. Meloy seier at ikkje berre er psykopaten sjølv det framande sjølvobjektet, det framande sjølvobjektet projiserast også utover på andre slik at andre oppfattast som fiendar (1988). Det er ikkje unaturleg å tenke seg at det å ta livet av ein slik diametral fiende kan føre til ei kjensle av omnipotens og usårbarheit hos Kuklinski.

Eit anna døme hos Kuklinski er då han tek livet av ein tilfeldig forbipasserande med ei ambrøst for å skulle teste ut det nye våpenet (Ginsberg, 2004). Dette er det motivet han nemner. Ein kan likevel stille spørsmål ved om dette er ei plausibel forklaring. Det er sannsynleg at han Kuklinski har liten medkjensle med sine offer, men eitkvart drap utgjer ein risiko for å bli teke og dette er sannsynlegvis Kuklinski klar over. Hadde han verkeleg berre skulle teste ut våpenet kunne han ha gjort det i skogen langt ifrå folk eller han kunne ha gjort det på eit av sine meir ”ufarlege offer” som han hadde fått betalt for å drepe. Basert på dette kan det verke sannsynleg at han ikkje berre føler seg indifferent ved å drepe denne framande personen. Det kan tenkast at han også føler eit visst behag. Dette kan skyldast som Chasseguet-Smirgel (1984) seier at han opplever å vere ein skapar i den betydninga at han lagar sine eigne lover og bryt alle beståande lover som andre har laga. Kuklinski tek ikkje berre livet av dei som krenkar han og av dei han får betalt for å drepe, han tek også livet av dei som det faller han inn å drepe heilt utan grunn. Det er som om han overtyder seg sjølv om at han ikkje treng nokon grunn. Han gjer akkurat det han sjølv vil. Det er som om dette er ein protest mot absolutt alle samfunnets normer. Bak denne protesten kan det ligge ei misunning. Som psykopat er det sannsynleg at Kuklinski kjenner ein ”affekt hunger” (Levy, 1937). Som Kernberg nemner kan det vere at det er ei vedvarande kjensle av tomheit og rastløyse i hans indre, (Kernberg, 1984) og ”a painful belief in one’s ability to be a part of humankind” (Martens). Kuklinski har økonomisk velstand og ei attraktiv kone, men har kanskje likevel ei kjensle av misunning på andre menneske og deira gleder. Denne kjensla at misunning kan vere svært vond og ein kan gå utifrå at Kuklinskis affekttoleranse er relativt låg. Følgjeleg vel han å devaluere den misunte objekt. Ein kan devaluere eit objekt på tre måter: I sin fantasi, verbalt såre nokon eller ved fysisk å redusere det misunte objekts misunningsverdighet. Narsissten vil kanskje kunne greie å halde seg til dei to første og mindre alvorlege formene for devaluering, men psykopaten vil oftare også kunne ty til ein meir fysisk form for devaluering. Det kan tenkast at det er dette Kuklinski gjer. Han går til angrep på det normale gjennomsnittsmenneske som kanskje kan vere lykkeleg og glad og

som føler seg ein del av menneskeheita. Dette kan verke truande på Kuklinski og gjere at han kjem i kontakt med sin eigen sårbarheit. Så han projiserer ut sin eigen sårbarheit på den tilfeldig forbipasserande og annihilerer det der. Såleis konsoliderer han den vaklande oppfatninga av seg sjølv som omnipotent, sterk og usårbar. I DSM-5 har narsissten både ein tilbøyelighet til å vere misunneleg og til å tru at andre er misunneleg på han. Kuklinski vil med dette fjerne den ubehagelege tendensen av å vere misunneleg og heller forsterke overtydninga om at han er verdig andres misunning.

Sadisme som erstatning for andre gleder

”Den største glede ein kan ha/er å gjere andre glad” (i Kvalbein, 2014) skal den norske diktaren Mikael Aksnes ha sagt. Robert A. Heinlein skal ha sagt at kjærleik er den tilstand der andres lykke blir essensiell for din eigen lykke. Både sitata vitnar om det eg ein kan kalle ein empatiglede. Jesus snakker om samaritanen som hjelper sin neste og meiner at vi alle plikter å gjere det same (Luk. 10:25-37 King James Bible) Dette er i første omgang ein plikt, men i andre omgang kan kanskje alt dette også dreie seg om moglege kjelder til glede. Ein opplever ei empatiglede gjennom å jobbe for andre og gjennom å bry seg om andre. Gjennom å bry seg om andre er det kanskje også naturleg å projisere utover på andre eins eigen velvilje. Som eit resultat av dette forstår ein verda som ein vennleg og fredeleg stad å bud. Denne gleda kjem i tillegg til dei sanselege gledene som sex, mat og søvn. Dei kjem også i tillegg til mestringsglede, og gledene over makt, pengar og status. Som ein konsekvens av alt dette vil det normale mennesket kunne oppleve glede frå mange ulike kjelder. Psykopaten derimot vil vere langt meir avgrensa i kva slags kjelder som kan gi han glede. Viss Kernbergs (1989) tanke om psykopatens fråverande evne til å fullføre eit langvarig prosjekt vil utviklingsgledene i stor grad vere utelukka for han. Det same gjeld empatigledene som føresett ei identifisering som psykopaten i liten grad har. Enten har han ikkje evnen til å identifikasjon eller så har han berre evnen til å identifisere seg med det framande sjølvobjektet. Kjensla av å vere eit medlem av menneskeheita er i alle tilfeller sterkt redusert om ikkje fullstendig fråverande hos psykopaten (Meloy, 1988).

Biletet som er teikna ovanfor stemmer godt overeins med biletet av Kuklinski. Han oppgir at det som gir han mest glede i livet er sex (Ginsberg, 2014). Han nemner ei sanseleg glede. Til tross for at han har barn som har vakse opp og ei kone som på eit tidspunkt elska han, så nemner han ikkje dette, men nemner i staden den sanselege gleda. Dessverre spør ikkje intervjuaren kva meining sex har for Kuklinski. Med unntak av sin eigen familie knytter ikkje Kuklinski seg til nokon (Higginbotham, 2013). Difor blir det vanskeleg å spørje han om

han opplevde glede i samband med å sosialisere med venner og kjenningar då det kan verke som om han ikkje hadde nokon slike relasjonar (Ginsberg, 2004).

Hos Ray derimot er dette trekket av manglande empati mindre synleg. Han oppfattast av andre som hjelpsam og han kan ha vore ein delvis positiv kraft i sin sambuars liv. Han har eit par kjenningar, men om han hadde nokon nære venner er meir tvilsamt. Undersøker vi derimot barndommen til dei to menneska ser vi at det stemmer overeins med teorien. Ray var einsam og blei mykje mobba. Han såg lite til sine foreldre og likte ikkje bestemora som oppdrog han (Fielder, 2013). Kuklinski blei også mykje mobba i heimen og på skulen. Vi ser at både to i liten grad blir utsatt for varme og empati frå sine omgjevnadar. Kuklinski kan nok vere den av dei to som hadde det verst i sin barndom. Det er naturleg å tenke seg at når dei hadde så vanskelege barndommar både to så vil dei nødvendigvis ha vanskar med å utvikle slike ferdigheiter som normal empati og ei kjensle av å tilhøyre menneskeheita. Mitt poeng er at dette nok ikkje berre har senka terskelen for å utøve vald mot andre, det har også frårøva dei ein viktig glede i livet. Dei går gjennom livet utan å oppleve glede av å vere elska og satt pris på i vennskapsforhold og i møte med nye menneske. Dei er einsame. Denne einsemja fører til mindre inhibisjon i tendensen til å skade andre (som diskutert i førige seksjon.) Den kan også føre til ei misunning på andre som opplever denne gleda. Og sist men ikkje minst den totale mengde glede i Kuklinski og Ray sine liv blir mindre fordi dei ikkje opplever alle gledene frå heile spekteret av menneskegleder.

Dette er tre faktorar som alle kan bidra til framkomsten av sadistiske gleder. Poenget i denne seksjonen var at fråværet av menneskeglede kan føre til at sadistiske gleder blir ein trøst i sorgen og einsemja. Mitt poeng er at den sadistiske gleden ikkje berre er eit forsvar mot negative affekter, den er også eit forsvar mot fråværet av glede. Den sadistiske glede kan gjere gledesrekneskapen til sadisten mindre negativt og også dette kan vere som ein kraft til å utføre sadisme. Den sadistiske gleden held dei negative affektene på avstand, den held mindreverds kjensle på av avstand og den held fråværet av affekter og glede på avstand. Gledesløysheita fyllast med noko. Det er betre å føle sadistisk glede enn ingen glede.

Sadisme som avhengigheit

De Masi (2003) og Meltzer (i De Masi, 2003) har peikt på at sadisme også kan forståast som ein avhengigheit. Sadisme og maktgleden som alle menneske kan føle på kan ta så mykje overhand at dei fortrenger dei andre typene av glede. I samband med sex handlar tilknytningseksualiteten om å gi og ta. Ein har ofte den same partneren over lengre tid og gleden er nettop gjensidigheita og det å dele eit vakkert augeblikk med nokon som betyr noko

for deg. Sadismen er ein meir primitiv glede som består av makt og sanseligheit. Det sentrale blir heller kor langt kan ein gå, kva slags smerte og opplevingar kan ein utsette partnaren for. Det sentrale er ikkje lenger fusjonen mellom to elskande, men den spektakulære seansen. Men det som var spektakulært i går er ikkje lenger spektakulært i dag. Ein må heile tida gjere meir og meir. Og jakten på den enda meir intense gleda eller smerta blir altoppslukande. Ray byrjar ifølgje sin dagbok med å ha sex med ei jente frivillig. Han nøyer seg med å simulere at det er valdtekt. Så går han vidare med ei ny jente, men denne gongen påtvingende. Dette opplevast som meir givande enn den første gongen. Han scorer dei også for utsjånaden deira. Fokuset er altså her på det kroppslege og graden av tvang, og ikkje på relasjonen mellom dei (Sparks, 2007). Nokon av den same tendensen ser vi hos Kuklinski. Han søker variasjon i måten å ta livet av folk på. Han søker variasjon i våpen og variasjon i måten å partere dei på. Og i dokumentaren seier han også at på eit tidspunkt så tok denne drepinga heilt overhand og han kunne drepe nokon for å berre sjå på han på feil måte (Ginsberg, 2004)

De Masi (2003) ser for seg at det er understimulering som fører til at barnet fordyper seg i sadistiske fantasiar. Dette passer godt som skildring av Rays oppvekst. Kuklinski hadde mange vonde minner, men verka også som om han ikkje hadde nokon nære venner og var ein del einsam. Så byrjar desse fantasiane å få ein seksuell funksjon for individet. De Masi seier at seksualiseringa ikkje er resultatet av sjølvpatologi, men at den fører til sjølvpatologi. Sjølvet utarmast av at individet er blitt avhengig på sadistiske fantasiar (2003). Fantasien er alltid der, tilgjengeleg, manipulerbar og den kan gi ei intens nyting. Ein kan tenke seg at dette fortrengrer ønsket om å førehalde seg til heilobjekter. For menneska som blir bitt av denne avhengigheita vil det fortone seg unødvendig slitsamt å førehalde seg til kvinner som ein skal gjere kur til, utsette seg for avvisning, leve saman over lengre tid og ta innover seg den andres perspektiv. Dette siste er arbeid. I den andre enden står dei masturbatoriske fantasiane og frister. Ein kan tolke masturbatoriske fantasiar ikkje berre som fantasiar som kan brukast under masturbasjon, men også om ein viss type samleie som i psykologisk likevel er einsame aktiviteter. Det vulgære frasen blant enkelte gutter om å onanere i ei kvinne fanger opp dette på ein presis måte. Khan seier at for den perverse er aktiviteten prioritert over objektet (Khan, 1979).

Denne skildringa passer godt på Ray. Ray går gjennom fire ekteskap, men drømmer alltid om å kunne gjere sadistisk sex. Han skriv dagbøker, lagar lydband og tek videofilmar av sine ofre (Fielder, 2013). Alt dette blir gjort for å gje fantasien hans næring. Det er tilsynelatande meir usikkert på Kuklinski. For han er det ikkje så mange ting som tyder på at han kan ha utvikla ei avhengigheit til sadisme.

Tryggheita og kontrollen i sadismen

I utgangspunktet kunne ein tru at det vanlege livet er det trygge livet, og at seksualsadister som blant anna Ray lever det utrygge livet. Men i mine augo er det mogleg å tenke seg at føreheld seg motsatt. Det er det normale livet som byr på utfordringar og risikoar gjennom å vise sårbarheit, vere open for impulsane i noet, vere var den andres ikkje-verbaliserte ønskjer, prøve å finne ein felles harmoni og denne evige runddans mellom initiativ og passivitet. Alt dette inneber at partnaren sjåast på som eit heil-objekt (Hinshelwood, 1991). Heilt-objektet er ambivalent og har eit ambivalent forhold til oss, sjølv om dei altoverveigande kjenslane brorparten av tida kan vere positive. Ein må leve med risikoen for avvisning, og at risikoen for avvisning eller død av det objekt aldri forsvinn. Seksualsadisten er qua sadist ikkje like knytt til sitt objekt. Det andre objektet er eit del-objekt i Kleins definisjon av ordet At det er eit delobjekt inneberer at individet berre stadfestar objektet som funksjon og ikkje som sjølvstendig objekt. Objektet vurderast som enten heilt godt eller heilt vondt. Følgjeleg har individet ingen ambivalens til objektet (Hinshelwood, 1991). Ray verbaliserer dette gjennom å kalle ofrene for berre eit kjøttstykke eller ei hore (Fielder, 2013). Han prøver å finne den ideelle oppskrifta på seksualtortur og så held han seg til den. Det er ikkje rom for kreativitet og hendgivenheit i noet. Ray vil aldri kunne bli avvist av offeret. Tvert imot så vil offerets avvisning vere ein del av spelet, og ein del av det som gir ekstra tenning i form av at offeret gir motstand mot den ønskja underkastinga. Ray skriv også dette i sin dagbøker der han nemner å ha blitt skuffa over eit bortført offer som gav opp for lett (Fielder, 2013). Som Khan (1979) seier så kjem alle den perverses aktiviteter ifrå hovudet. Kanskje kunne ein kalle sadisten ein kontrollfreak. Dette gjeld både for Kuklinski og Ray. Dei uttrykker ikkje sine kjensler. Dei framstår som kontrollerte. Kuklinski kan vise sinne, men av det vi kan sjå i dokumentaren verker han veldig kontrollert. Han verker ikkje forsona, men han gir heller ikkje inntrykk av å vere eksplosiv og impulsiv. Dette visast både i intervjuet av Ray (KOB, 4, 2001) og dokumentaren om Kuklinski (Ginsberg, 2004).

Det vi no freister å vise er at sadismen i båd sine former kan seiast å medføre ein auka tryggheit. Den inneberer ein juridisk tryggheit, men ein auka emosjonell tryggheit gjennom å utelukke moglegheita for å bli avvist, utelukke spontaniteten og utelukke risikoen ved å knytte seg til eit anna menneske.

6.2.4 Motkrefter til sadistisk atferd

Tilknytning og splitting

Eit anna aspekt ved Ray og Kuklinski er at dei har ein familie. Kuklinski slo ofte sin kone, men familien gir likevel inntrykk av å vere stabil som ei eining og er også økonomisk veldreven. Ray har fire ekteskap bak seg, to barn og hadde ifølgje egne utseng ein sambuar som han var svært forelska i. Ray skal ha oppført seg mildt mot sine barn, og skal aldri ha tvunget nokon av sine koner til sadomasochistisk sex, sjølv om han ofte overtalte dei til å gjere det (Fielder, 2013).

Når det gjeld Ray kan ein spørre seg kvifor hans sadistiske tendenser ikkje også inkluderte hans kjærestar og hans born. Ser vi på mønsteret av hans bortføring både dei som vart behandla i rettsapparatet og dei som han berre skriv om i dagbøkene så er det tydeleg at desse ugjerningane berre går utover framande menneske. Ray lurar ofte damene inn i ei felle, men tida frå bedraget byrjar til han avslører sine sanne hensikter er kort. Ein kan følgjeleg førestille seg at det ikkje er skapt noko emosjonelt band mellom han og ofra før torturen byrjar. Ein kan kanskje seie at han ikkje utøver vald og tortur overfor folk han kjenner og har ein tilknytning til. Slik sett er det eit ganske stort skilje, eller split, mellom måten han behandlar framande ofre på og måten han behandlar sin familie på. Dette er den første splitten. Vi kan kalle den ein interpersonleg split. Den andre splitten er ein intrapersonleg split. Dette inneberer at han oppfører seg ulikt overfor eit og same offer over tid. Han går frå å ha eit nøytralt forhold til ofra til så å torturere dei, og så tilbake igjen til ein nøytral eller tilsynelatande ein nesten vennleg posisjon. Ved eit høve spør det torturerte offeret om ho kan få ein klem av Ray, då sett han seg ned og gir ho ein klem. Offeret ber så om å bli slept fri. Ray seier då at hadde han visst at ho var slik ei snill jente så skulle han aldri ha gjort dette imot ho, og dei kunne istaden ha blitt venner. Så doper han ho ned og kjører ho heim til sin familie (Fielder, 2013). Ein kan vere freista å forstå dette i lys av Crittens teoriar om tilknytning. Crittenden (Farnfield et al., 2010) førestiller seg at psykopaten kan ha tilknytningsmønsteret AC, dvs ein veksling mellom ambivalent tilknytning og engsteleg tilknytning. Ho poengterer at tilknytning ikkje er noko du er, men ein ubevisst strategi ein bruker. Det nye med hennar teori er kanskje at denne ubevisste strategien kan variere mellom personar (interpersonleg variasjon) (Bpsmediacentre, 2013). Ein kan kanskje og stille spørsmål ved om strategien kan variere overfor same person (Intrapersonleg variasjon). Viss dette er tilfelle kunne dette kanskje ha forklart kvifor Ray er istand til å ha denne splitten mellom venner og ofre, og også hjelpe oss til å forstå variasjonen i korleis han relaterer seg til

eit offer. Med Crittendens begrepsapparat kunne ein tenke seg at han har ein C7 strategi prega av truslar. Så går han over til å ha ein A strategi der han legg om stilen for å kunne oppnå intimitet og nærheit. Det er vanskeleg å nøyaktig seie kva som skjer med han når han går over frå å torturere til å lytte til offeret, men det gir meining å tolke dette som ubevisst skifte i tilknytningsstrategi. Det er som om han skjønner at han kan oppnå noko verdifullt gjennom andre midler enn tvang og truslar, og då gjer han det plutselig. Ser vi på Kuklinski er det ikkje så vanskeleg å få auge på det som kan minne veldig om ein C8 tilknytningsstil. Som barn kan ein tenke seg at han hadde ein A4 tilknytningen kalla «compulsive compliance» prega av robotaktig årvåkenheit som kjenneteiknar barn med valdelege foreldre. Denne strategien minimerer sjansane for å kome i konflikt med den farlege omsorspersonen. Peder Chr. Bryhn Nørbech, Patricia M. Crittenden og Ellen Hartmann (2013) har skrive om «Erik» ein psykopat som tilsynelatande har ein del til felles med Kuklinski. Dei konkluderer med at han har den same truande tilknytningsstrategien som Kuklinski i form av C8, men at han også legg for dagen ein A strategi som gjer at han ikkje søker nære relasjonar med andre (Nørbech et al., 2013). Kuklinski kan sjå ut til å ha hatt ein langvarig og ganske nær relasjon til sin familie. Det er derimot meir sannsynleg at han hadde ein A strategi i forhold til sin ofre. Og også i forhold til det kriminelle miljøet kor han tente sine fingre. Han forneakta kanskje den livsfaren han kontinuerleg var i. Denne A strategien kan også ha vore fordelaktig brukt overfor familien etter at han har søtt dei ifrå seg ved å bruke ein truande C7 stil. Ein kan kanskje tenke seg at han brukte ein A stil i slike stunder for å vinne tilbake tillitten til familien. Denne fleksibiliteten mellom A og C stil gjorde at han kunne bevare ein langvarig familiesituasjon til tross for at han ofte krenka dei. Dette kan kanskje forklare noko om kvifor Ray og Kuklinski ikkje går over til også å gjere sin eigen familie til ofre. Tilknytningen dei har til familien blir såleis ein avgrensande faktor i forhold til deira vald. Dette kan vere ei av forklaringane til kvifor deira vald og sadisme berre går utover framande.

6.3 Konklusjon

I denne oppgåve har vi freista å sette sadistiske åtferd i hos ekstreme psykopatar i ein kontekst. Vi har freista å undersøke kvifor dei utfører denne åtferda og kva som kan tenkast tenkast å motverke den. Underteikna har freista å vise at all sadisme kanskje kan seiast å ha ein felles underliggande faktor. I den siste delen vart det også undersøkt kva motiv som kunne ligge bak sadistiske gjerningar. Det vart trekt fram at åtferda både kunne skyldast hemn over å ha blitt krenka som barn av det motsatte kjønn. Men det kunne også tenkast å

vere ein måte å snu skripta på slik at i det sadistiske scenarioet den vaksne sadisten utfør så er det han som er sjef og i kontroll, medan han som barn i stor grad var hjelpeslaus. Vi har også freista å vise at sadisme også kan sjåast på som ein måte å oppnå intimitet på. Ein oppnår ein type intimitet som psykologisk sett er meir ufarleg enn den normale menneske utsett seg for. Korkje Kuklinski eller Ray utsett seg for risikoen å bli avvist i sine sadistiske gjerningar. Dei kjem tett inn på andre menneske, dei får ei sentral rolle i det andre menneske sitt liv og kjem til å prege deira liv enten ved å framskande deira død, eller ved å skape eit varig traume i den andres liv. Og alt dette har dei to gjort utan å gi til kjenne sine inste kjensler. Dei blir verande tilskodar til desse opplevingane som dei påfører andre. Dei er skaparane i Chasseguet-Smirgel sin forstand som snur opp ned på alle kategoriar og går over alle grenser. Dette gir kanskje Ray og Kuklinski ei kjensle av omnipotens.

Crittenden har med sine teoriar peikt på kvifor ikkje sadismen og valden tek heilt overhand og går utover alle menneska i deira omgangskrets. Både Ray og Kuklinski kan bli betrakta som å ha ulike tilknytningsstrategiar for ulike menneske. Og kanskje er det nokon av dei meir benigne tilknytningsmønstra som gjer at dei to er i stand til å ha varige romantiske relasjonar med sine partnarar. I dag utførast det allereie psykodynamiske og tilknytningsrelaterte testar på alvorlege forbrytarar og dette er eit felt som kan gi oss ny og viktig informasjon om psyken til desse ugjerningsmennene.

Det er to ting ein kanskje kan bruke denne viten om sadisme til. Det første kunne ha vore å auke bevisstheita rundt sadismen som fenomen og at den er eit forsvar og ikkje berre noko som «gale menneske» gjer. Når ein blir medviten om dette kan ein kanskje byrje å ta tak i dette ikkje berre i terapirommet, men også i skulegarden og i andre potensielle mobbesituasjonar. Underteiknas tanke er at berre ved å adresse sadismen kan ein gjere noko med det, ikkje gjennom å gå direkte på den underliggande men langt meir behagelege og politisk korrekte mindreverdskjensla. Dette liknar kanskje litt på det Freud (1917) skriv i sin *Mourning and melancholia* om at det i alle depressive ligg ein dømmande og sadistisk kjerne. Dette poenget gjaldt altså nytten ein kan få av å adressere sadismen i normalbefolkninga.

Det andre poenget gjeld nytten av å kunne adressere sadismen hos dei sadistiske psykopatane. Ved å forstå den sadistiske motivasjonen kan ein kanskje ein gong i framtida vere i stand til å gi dei ein velfungerande terapi. Eit liknande poeng vil vere at når ein ser funksjonen til sadisme så kan ein kanskje gi dei sadistiske valdsutøvarane andre soningsforhold. Når ein ser at sadisme langt på veg er eit primitivt forsvar og når ein held Crittendens tankar om tilknytning som eit strategi for å meistre ein reelt sett farleg omverden så burde det opne for å forandre soningsforhalda slik at ein ikkje støtter opp under denne

åferda. Dette vil gjere livet lettare for psykopatane, og det vil kanskje også redusere deira psykopatiske og sadistiske åtferd når dei kjem ut igjen frå fengsla.

Sadismen kan vere grusam. Men i større eller mindre mengder finst den i oss alle. Og sadisten er eit menneske, slik som alle oss andre. Difor trur eg at vi kan forstå oss sjølv betre når vi forstår sadisten betre. Og når vi forstår oss sjølv litt betre, kan verda også bli litt betre. Kanskje.

7 Kjelder

- Alford, C. F. (1997). *What evil means to us*. New York: Cornell University Press.
- Athens, L. H. (1989). *The creation of dangerous violent criminals*. London: Routledge.
- Bach, S. (2013). Discussion of the Case of Mr. A. . In H. I. E. Basseches, Paula L.; Goodman, Nancy R. (Ed.), *Battling the Life and Death Forces of Sadomasochism: Clinical Perspectives*. London: Karnac Books Ltd.
- Barratt, E. S., Stanford, M. S., Dowdy, L., Liebman, M. J., & Kent, T. A. (1999). Impulsive and premeditated aggression: a factor analysis of self-reported acts. *Psychiatry research*, 86(2), 163-173.
- Blair, R. (2007). Dysfunctions of medial and lateral orbitofrontal cortex in psychopathy. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1121(1), 461-479.
- BPSMediacentre. (2012) DPS DCP Annual Conference 2012 - Patricia M. Crittenden [Foredrag] Henta frå: <https://www.youtube.com/watch?v=XvK35ocdytw> 21. okt. 2014
- Buckels, E. E., Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2013). Behavioral confirmation of everyday sadism. *Psychological science*, doi:10.1177/0956797613490749
- Bushman, B. J., & Anderson, C. A. (2001). Is it time to pull the plug on hostile versus instrumental aggression dichotomy? *Psychological review*, 108(1), 273.
- Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2002). Narcissism and commitment in romantic relationships: An investment model analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(4), 484-495. doi: 10.1177/0146167202287006
- Chasseguet-Smirgel, J., & Kernberg, O. F. (1984). *Creativity and perversion*: WW Norton New York.
- Crittenden, P. M. (1999). Danger and development: The organization of self-protective strategies. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 64(3), 145-+.
- De Masi, F. (2003). *The sadomasochistic perversion: The entity and the theories*. London: Karnac Books.
- DK. (2012). David Parker Ray's Audio Tape Transcript. Retrieved from <http://thinkingaboutphilosophy.blogspot.no/2012/10/david-parker-rays-audio-tape-transcript.html>
- Engelstad, F. (1992). *Kjærlighetens irrganger: Sinn og Samfunn i Bjørnsons og Ibsens Diktning*. Oslo: Gyldendal.
- Esposito, A. K., & Safferling, C. J. (2008). Recent case law of the Bundesgerichtshof (Federal Court of Justice) in Strafsachen (criminal law). *German LJ*, 9, 683.
- Farnfield, S., Hautamaki, A., Norbeck, P., & Sahhar, N. (2010). DMM assessments of attachment and adaptation: Procedures, validity and utility. *Clinical child psychology and psychiatry*, 15(3), 313-328. doi: 10.1177/1359104510364315
- Fehr, B., Samsom, D., & Paulhus, D. L. (1992). The Construct of Machiavellism - 20 years later. (Eds) *Advances in Personality Assessment* (Vol. 9) s. 77-116 Erlbaum: Hillsdale N.J.
- Fenichel, O. (1946). *The psychoanalytic theory of neurosis*. London: Tavistock/Routledge.
- Fielder, J. (2013). *Slow Death*: Pinnacle Books.
- Foster, J. D., Shrira, I., & Campbell, W. K. (2006). Theoretical models of narcissism, sexuality, and relationship commitment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(3), 367-386. doi: 10.1177/0265407506064204

- Freud, S. (1914). On narcissism: An introduction. *The complete psychological works of Sigmund Freud (Standard edition)*, 14(67), 102. New York: W.W. Norton & Company
- Freud, S. (1917). Mourning and melancholia. *The complete psychological works of Sigmund Freud (Standard edition)*, 14(239), 1957-1961. New York: W.W. Norton & Company
- Freud, S., & Strachey, J. (1972). Three essays on the theory of sexuality.
- George, A. L., & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*: Cambridge (USA): MIT Press.
- Ginsberg, A. (2004). The Iceman Interviews: HBO. Henta frå: https://www.youtube.com/watch?v=_vn7Hz2PK7s
- Glatt, J. (2007). *Cries in the Desert*. New York: St. Martin's Paperbacks
- Glenn, A. L., & Raine, A. (2009). Psychopathy and instrumental aggression: Evolutionary, neurobiological, and legal perspectives. *International Journal of Law and Psychiatry*, 32(4), 253-258. doi: 10.1016/j.ijlp.2009.04.002
- Goldberg, A. (1995). *The problem of perversion: the view from self psychology*. New Haven: Yale University Press.
- Gray, J. A., & McNaughton, N. (1996). *The neuropsychology of anxiety: Reprise*. Paper presented at the Nebraska symposium on motivation.
- Halleck, S. (1966). Psychopathy, freedom and criminal behavior. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 30(3), 127-140.
- Heinlein, R.A. (1995) *Stranger in a strange land*. New York: Ace Books
- Harding, L. (2003). Victim of cannibal agreed to be eaten. *The Guardian*, 4.
- Hare, R.D., & Neumann, C. S. (2008). Psychopathy as a clinical and empirical construct *Annual Review of Clinical Psychology* (Vol. 4, pp. 217-246).
- Hare, R.D. (2006) Psychopathy: A clinical and Forensic overview. *Psychiatric Clinics of North America* 29 s.709 - 724
- Higginbotham, A. (2013, 7. juni). Married to the Iceman. *The Telegraph*. Henta frå <http://www.telegraph.co.uk/culture/film/9959985/Married-to-The-Iceman.html> 21. okt. 2014
- Hinshelwood, R. D. (1991). A dictionary of Kleinian thought. London: Free Association Books
- Hurlbert, D. F., Apt, C., Gasar, S., Wilson, N. E., & Murphy, Y. (1994). Sexual Narcissism - A Validation-Study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 20(1), 24-34.
- Ibsen, H. (2005). *Peer Gynt*. Oslo: Gyldendal.
- Jackson, L. A., Ervin, K. S., & Hodge, C. N. (1992). Narcissism and body image. *Journal of Research in Personality*, 26(4), 357-370.
- James, S., Kavanagh, P. S., Jonason, P. K., Chonody, J. M., & Scrutton, H. E. (2014). The Dark Triad, schadenfreude, and sensational interests: Dark personalities, dark emotions, and dark behaviors. *Personality and Individual Differences*, 68, 211-216. doi: 10.1016/j.paid.2014.04.020
- Johnson, A. M. (1949). Sanctions for superego lacunae of adolescents In KR Eissler.(ed.), *Searchlights on Delinquency New York*. Boston: International University Press
- Jonason, P. K., & Tost, J. (2010). I just cannot control myself: The Dark Triad and self-control. *Personality and Individual Differences*, 49(6), 611-615. doi: 10.1016/j.paid.2010.05.031
- Jonason, P. K., Webster, G. D., Schmitt, D. P., Li, N. P., & Crysel, L. (2012). The antihero in popular culture: Life history theory and the dark triad personality traits. *Review of General Psychology*, 16(2), 192.
- Jones, D. N., & Figueredo, A. J. (2013). The Core of Darkness: Uncovering the Heart of the Dark Triad. *European Journal of Personality*, 27(6), 521-531. doi: 10.1002/per.1893

- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A Brief Measure of Dark Personality Traits. *Assessment*, 21(1), 28-41. doi: 10.1177/1073191113514105
- Jones, D. N., & Weiser, D. A. (2014). Differential infidelity patterns among the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 57, 20-24. doi: 10.1016/j.paid.2013.09.007
- Juni, S. (2009). *Conceptualization of hostile psychopathy and sadism: Drive theory and object relations perspectives*. Paper presented at the International Forum of Psychoanalysis.
- Kernberg, O. F. (1984). *Severe personality disorders: psychotherapeutic strategies*. New Haven, Conn: Yale University Press.
- Kernberg, O. F. (1985). *Borderline conditions and pathological narcissism*. New York: Rowman & Littlefield.
- Kernberg, O. F. (1989). The Narcissistic Personality-Disorder and The Differential-Diagnosis of Antisocial-Behaviour. *Psychiatric Clinics of North America*, 12(3), 553-570.
- Kernberg, O. F. (2012). *The inseparable nature of love and aggression: Clinical and theoretical perspectives*: American Psychiatric Pub.
- Khan, M. M. R. (1979). *Alienation in perversions*. New York: International Universities Press.
- KOB4. (2001). KOB interview with Ray from 10 years ago. *KOB 4*: KOB 4. Henta frå: <https://www.youtube.com/watch?v=WMCErWSJs38> 21. okt. 2014.
- Kohut, H. (1972). Thoughts on narcissism and narcissistic rage. *The psychoanalytic study of the child*. (27) London: The Hogarth Press
- Kohut, H. (2001). *Selvets psykologi*. Kjøbenhavn: Hans Reitzel
- Kvalbein, A. (2014). Den Største Glede. Frå Norea Mediemisjon . Henta frå <http://www.norea.no/artikkel/article/24531> 21. okt. 2014
- Laplanche, J., & Pontalis, J.-B. (1988). *The language of psychoanalysis*: Karnac Books.
- Larsen, M. (2004). *Pornopung: roman*. Oslo: Gyldendal.
- Leith, K. P., & Baumeister, R. F. (1998). Empathy, Shame, Guilt, and Narratives of Interpersonal Conflicts: Guilt - Prone People Are Better at Perspective Taking. *Journal of Personality*, 66(1), 1-37.
- Levy, D. M. (1937). Primary affect hunger. *American Journal of Psychiatry*, 94(3), 643-652.
- Lykken, D. T. (1996). Psychopathy, sociopathy, and crime. *Society*, 34(1), 29-38. doi: 10.1007/bf02696999
- Mack, T. D., Hackney, A. A., & Pyle, M. (2011). The relationship between psychopathic traits and attachment behavior in a non-clinical population. *Personality and Individual Differences*, 51(5), 584-588. doi: 10.1016/j.paid.2011.05.019
- Marshall, W. L., Marshall, L. E., Serran, G. A., & O'Brien, M. D. (2009). Self-esteem, shame, cognitive distortions and empathy in sexual offenders: their integration and treatment implications. *Psychology Crime & Law*, 15(2-3), 217-234. doi: 10.1080/10683160802190947
- Martens, W. H. (2014) *Cannibalism as expression of intense desire to transformation and camouflaged sadism: The case of the cannibal of Rotenburg* [Upublisert manuskript]
- Martens, W. H. (2011) Sadism linked to loneliness: psychodynamic dimensions of the sadistic serial killer Jeffrey Dahmer. *The Psychoanalytic Review*, 98(4), 493-514.
- Martin, D. (2006, 9. Mars). Richard Kuklinski, 70, a Killer of Many People and Many Ways, Dies. *The New York Times*. Retrieved from <http://www.nytimes.com/>
- Meloy, J. (1988). *Psychopathic Mind: Origins, Dynamics, and Treatment*.
- Meltzer, D. (1973). *Sexual states of mind*. Perthshire: Clunie Press.
- Messer, S. B. (2007). Psychoanalytic case studies and the pragmatic case study method. *Pragmatic Case Studies in Psychotherapy*, 3(1).

- Millon, T., & Davis, R. D. (2000). *Personality disorders in modern life*. New York: John Wiley & Sons.
- Morrison, A. P. (2014). *Shame: The underside of narcissism*. London: Routledge
- Nørbech, P. C. B., Crittenden, P. M., & Hartmann, E. (2013). Self-Protective Strategies, Violence and Psychopathy: Theory and a Case Study. *Journal of personality assessment*, 95(6), 571-584.
- Ogden, T. H. (1989). On the concept of an autistic-contiguous position. *The International Journal of Psychoanalysis*.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556-563. doi: 10.1016/s0092-6566(02)00505-6
- Phillip, R. (1994). *Portnoy's Complaint*. New York: Pantheon Books Inc.
- Porter, S., & Woodworth, M. (2006). Psychopathy and aggression. I *Handbook of psychopathy* (Ed) Christopher J. Patrick. 481-494. New York: Guilford press.
- Raine, A., Meloy, J. R., Bihrlé, S., Stoddard, J., LaCasse, L., & Buchsbaum, M. S. (1998). Reduced prefrontal and increased subcortical brain functioning assessed using positron emission tomography in predatory and affective murderers. *Behavioral sciences & the law*, 16(3), 319-332.
- Ramslie, L. (2008). *Fatso*. Oslo: Oktober.
- Ranganathan, A. R., & Todorov, N. (2010). Personality and self-forgiveness: The roles of shame, guilt, empathy and conciliatory behavior. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 29(1), 1-22.
- Ridley, J. (2013, 3. mai). Meet the Undercover Cop who Brought "The Iceman" to Justice. . *New York Post*. Retrieved from <http://nypost.com/>
- Salter, A. C. (2003). *Predators: Pedophiles, rapists, and other sex offenders: Who they are, how they operate, and how we can protect ourselves and our children*. New York: Basic Books.
- Skeem, J. L., Poythress, N., Edens, J. F., Lilienfeld, S. O., & Cale, E. M. (2003). Psychopathic personality or personalities? Exploring potential variants of psychopathy and their implications for risk assessment. *Aggression and Violent Behavior*, 8(5), 513-546.
- Sparks, J. (2007). *Consequences: The Criminal Case of David Parker Ray*. Roswell: Yellow Jacket Press.
- Stoller, R. J. (1975). *Perversion: the erotic form of hatred*. New York: Pantheon Books.
- Stone, M. H. (2009). *The Anatomy of evil*. Amherst, N.Y: Prometheus.
- Strauss, N., & Carlsen, M. (2006). *Spillet: en inntrengende analyse av sjekkeartistenes hemmelige fellesskap*. Oslo: Cappelen.
- Symington, N. (2002). A pattern of madness. London: Karnac.
- Tangney, J. P. (1995). Recent advances in the empirical study of shame and guilt. *American Behavioral Scientist*.
- Viding, E., Blair, R. J. R., Moffitt, T. E., & Plomin, R. (2005). Evidence for substantial genetic risk for psychopathy in 7 - year - olds. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(6), 592-597.
- Wootton, J. M., Frick, P. J., Shelton, K. K., & Silverthorn, P. (1997). Ineffective parenting and childhood conduct problems: The moderating role of callous-unemotional traits. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(2), 301-308. doi: 10.1037/0022-006X.65.2.292.b
- Yang, Y., Raine, A., Lencz, T., Bihrlé, S., LaCasse, L., & Colletti, P. (2005). Volume reduction in prefrontal gray matter in unsuccessful criminal psychopaths. *Biological psychiatry*, 57(10), 1103-1108.

